

SVERIGES ELEVKÅRER
& LÄRARNAS RIKSFÖRBUND
2015

Från avhopp till examen

SÅ VILL **SKOLAN**
UTVECKLA SKOLAN

Förord

Drygt fyra år har gått sedan gymnasireformen GY11 trädde i kraft. De utvärderingar och undersökningar som gjorts har lett till en intensiv politisk debatt om de hittills uteblivna effekterna av reformen. Det finns två överhängande frågor: genomströmningen som i princip är oförändrad trots reformen samt det fortsatt minskande söktrycket till yrkesprogrammen. Den svenska gymnasieskolan står inför en stor utmaning i sitt uppdrag att svara för kompetensförsörjningen till arbetsliv eller till vidare yrkesutbildning och högskolestudier. Det finns ett stort behov av gymnasieutbildad arbetskraft ute på den svenska arbetsmarknaden i dag, samtidigt som antalet elever som väljer eller fullföljer den gymnasiala yrkesutbildningen har minskat kraftigt. Trots att gymnasieexamen är en förutsättning i dagens samhälle för ungdomars framtida möjligheter till studier och arbete väljer var fjärde elev att avbryta sina gymnasiestudier och riskerar att hamna i utanförskap – en situation som påverkar den enskilde men också hela samhället. Det krävs krafttag och satsningar av olika slag för att vända denna negativa trend. Regeringen har tillsatt en utredning om gymnasieskolan som ska lämna förslag på åtgärder för att minska avhoppet från gymnasieskolan och stärka och förbättra kvaliteten på yrkesutbildningen. För Lärarnas Riksförbund och Sveriges Elevkårer är det viktigt att även lärarnas och elevernas röster hörs i dis-

kussionen. Vi har tillsammans under åren gjort flera undersökningar om hur både elever och lärare ser på den svenska gymnasieskolan. I denna undersökning har 1000 sistaårs gymnasieelever samt cirka 1000 gymnasielärare fått svara på frågor som berör elevernas studiemotivation, varför elever överväger att hoppa av sina studier och vilka faktorer som av både lärare och elever anses vara avgörande för att öka genomströmningen och få alla elever att komma i mål med sin utbildning. Vi hoppas att resultaten av denna undersökning kan bidra till den pågående debatten och utredningen om hur gymnasieskolan kan utvecklas.

Bo Jansson
Förbundsordförande
Lärarnas Riksförbund

Emil Gustavsson
Ordförande
Sveriges Elevkårer

Innehåll

3	FÖRORD
6	SAMMANFATTNING OCH SLUTSATSER
11	UNDERSÖKNING
12	STUDIEMOTIVATION OCH AVHOPP
20	STUDIE- OCH YRKESVÄGLEDNING
24	GRUNDLÄGGANDE HÖGSKOLEBEHÖRIGHET
28	GRUNDSKOLAN
32	UNDERVISNINGSTIDEN
36	OBLIGATORISK GYMNASIESKOLA
38	FRAMTIDEN
42	METODBESKRIVNING
45	REFERENSER
46	BILAGA 1
48	BILAGA 2

Sammanfattning & slutsatser

Denna undersökning är gjord bland ett riksrepresentativt urval om 1000 sistaårs gymnasieelever samt cirka 1000 gymnasielärare. De har fått svara på frågor som berör elevernas studiemotivation, orsaker till avhopp och vilka faktorer som är viktiga för att få alla elever att fullfölja sin utbildning. Båda grupperna har även fått ta ställning till aktuella frågor så som grundläggande högskolebehörighet och obligatorisk gymnasieskola. Lärarna har dessutom fått ange vilka reformer de skulle vilja se i gymnasieskolan.

CENTRALA RESULTAT

Undersökningen visar bland annat att:

- **12 % av eleverna valde bort yrkesprogrammen till förmån för ett högskoleförberedande program på grund av att yrkesprogrammen inte per automatik leder till grundläggande högskolebehörighet.** Detta är en fördubbling från vår motsvarande undersökning 2014. Samtidigt tycker merparten av både lärare och elever att dagens system med möjlighet att välja till den grundläggande högskolebehörigheten på yrkesprogrammen är att föredra.
- **Över hälften av gymnasieeleverna har lite eller ingen motivation alls för sina studier.** Eleverna på yrkesprogram upplever i något större utsträckning att de saknar studiemotivation. Av de som anger att de har hög motivation är en övervägande del från högskoleförberedande program.
- **Varannan elev på yrkesprogrammen upplever sin arbetsbelastning som mycket liten eller liten.** Resultaten visar vidare att en betydande andel elever från högskoleförberedande program, främst flickor, känner att de har en mycket stor arbetsbelastning.
- **87 % av eleverna anser att den allra viktigaste faktorn för att öka elevernas studiemotivation är att ha engagerade och kunniga ämneslärare.** Två andra avgörande faktorer för elevernas studiemotivation är att de har goda och förtroendefulla relationer med sina lärare samt att de får tillräckligt pedagogiskt stöd för sina studier.
- **Allt för många har övervägt att hoppa av sina gymnasiestudier.** Gymnasieskolans målsättning måste vara att alla elever vill och kan fullfölja sin utbildning. Det är en betydande andel – var fjärde yrkeselev och 18 % av eleverna på högskoleförberedande program som varit i riskzonen för att hoppa av. Som den vanligaste anledningen i

båda programkategorier anges brist på studiemotivation och svårigheter att klara av sina studier. Elever som gått högskoleförberedande program har övervägt att avbryta studierna betydligt oftare på grund av stress än eleverna på yrkesprogrammen. Yrkeseleverna i sin tur har i större utsträckning varit missnöjda med sitt programval.

- **Var fjärde lärare uppfattar att studieavbrott är ett problem på den egna skolan.** Likaledes uppger var fjärde lärare att programbyten på den egna skolan har ökat. Detta är en ökning med 8 procentenheter från vår tidigare undersökning från 2013 .
- **40 % av eleverna fick för lite eller ingen studie- och yrkesvägledning alls inför sitt gymnasieval.** Detta är en ökning på 11 procentenheter från en motsvarande undersökning från 2011 . Samtidigt anser 76 % av eleverna att möjligheten till kontinuerlig studie- och yrkesvägledning spelar en viktig roll för elevernas studiemotivation.
- **63 % av gymnasielärarna upplever att eleverna inte får tillräckliga kunskaper i grundskolan för att klara av studierna i gymnasieskolan medan eleverna i motsatt utsträckning är nöjda med sina förkunskaper från grundskolan.** Lärare och elever är dock överens om att goda kunskaper samt färdigheter i svenska, matematik och engelska utgör förutsättningarna för framtida kunskapsinhämtning.
- **85 % av lärarna kan endast lite eller inte alls påverka tilldelningen av undervisningstid utifrån elevernas behov.** Detta är en ökning med 10 procentenheter från vår tidigare undersökning 2013 . Vidare anser 70 % att de inte har möjligheter att anpassa sin undervisning efter elevernas olika förutsättningar. Ytterligare 42 % uppger att de fått för få timmar i sitt ämne i förhållande till de mål som eleverna ska nå under kursen.

ANALYS OCH SLUTSATSER

Ett uttalat syfte med gymnasiereformen GY11 var att öka genomströmningen av elever i gymnasieskolan bland annat genom att stärka yrkesutbildningarna där de flesta avhoppet sker. Systemförändringar som införandet av lärlingsutbildning, ökat ansvar för branschorganisationer och minskad omfattning av teoretiska ämnen på yrkesprogrammen bedömdes kunna ha positiv effekt för genomströmningen. Trots reformen är genomströmningen i princip oförändrad vilket innebär att ungefär var fjärde elev avbryter sina gymnasiestudier. Det finns många olika anledningar till att elever avbryter sina studier. De undersökningar som gjorts uppmärksammar som återkommande skäl brist på motivation, att eleven väljer fel program eller att eleverna med svaga studieresultat från grundskolan inte får tillräckligt stöd för att klara av utbildningen i gymnasieskolan. Denna typ av problematik har i mycket begränsad omfattning berörts av reformen. En tidigare undersökning från Lärarnas Riksförbund visar att gymnasielärarna ansåg i relativt låg utsträckning att de förändringar som skedde i samband med GY11-reformen skulle öka gymnasieskolans genomströmning. Lärarna framhöll snarare betydelsen av klassrumsnära satsningar för att få elever att fullfölja sin utbildning. Framförallt framhölls lärarnas förutsättningar att bedriva högkvalitativ undervisning och därtill även ökade resurser till elever i behov av stöd. Likaledes pekar resultaten av denna undersökning på vikten av klassrumsnära satsningar. Undersökningen visar att var fjärde yrkeselev och 18 % av eleverna på högskoleförberedande program har övervägt att hoppa av sina gymnasiestudier främst på grund av bristande studiemotivation eller att eleven har haft svårigheter med att klara av sina studier. Samtidigt uppger eleverna att den absolut viktigaste faktorn för deras studiemotivation är den enskilde lärarens kunskap och engagemang samt att de får tillräckligt pedagogiskt stöd för sina studier.

Undersökningens resultat målar upp två olika bilder. Dels att hälften av yrkeseleverna saknar studiemotivation och upplever att de har mycket liten eller liten arbetsbelastning. Dels att en betydande andel elever på högskoleförberedande program har en hög arbetsbelastning och upplever stress för sina studier i så stor utsträckning att de övervägt att hoppa av gymnasiet. De öppna svaren som lärarna fått lämna i undersökningen om de viktigaste framtidsfrågorna vittnar om betygssstressen som de sistnämnda elever har och som skulle kunna undvikas med återinförandet av ämnesbetygen. IFAU⁷ har i sina undersökningar om avhoppet i gymnasieskolan kommit fram till att i samband med införandet av de målrelaterade kursbetygen har andelen avhopp ökat i gymnasieskolan. Det var framförallt ett problem på yrkesprogrammen där andelen som slutförde yrkesprogrammen sjönk kraftigt till

följd av de nya betygen.⁸ Kursbetygen är oförlåtande eftersom eleverna bär med sig dem till slutbetyget. Detta slår hårt på elever med svaga resultat från grundskolan eller på elever som i början är omotiverade. Ämnesbetygen skulle således kunna gynna även denna elevgrupp. En omdiskuterad fråga inför och efter GY11-reformen har varit det minskande antalet elever på yrkesprogrammen och huruvida yrkesprogrammen ska leda till grundläggande högskolebehörighet. Debatten fortsätter intensivt eftersom söktrycket till yrkesprogrammen har minskat kraftigt sedan de teoretiska studierna för grundläggande högskolebehörighet gjordes valbara. Denna och andra undersökningar visar att den grundläggande högskolebehörigheten har en viss betydelse för elevernas programval. I denna undersökning uppger 12 % av eleverna att de valde ett högskoleförberedande program istället för ett yrkesprogram, just av detta skäl. Frågan är viktig vad gäller genomströmningen. Det är sannolikt att elever – av rädsla för att yrkesprogrammen är en återvändsgränd – väljer högskoleförberedande program även om de skulle trivas bättre med en utbildning som innebär mer praktik och mindre teori. Det är dock viktigt att komma ihåg att för att öka antalet elever som påbörjar och fullföljer den gymnasiala yrkesutbildningen räcker det enbart inte att lösa frågan om högskolebehörigheten. Det krävs flera satsningar i form av både strukturförändringar och motivationsskapande åtgärder för att stärka yrkesutbildningen så att den blir mer attraktiv och motiverar elever att fullfölja den ända till examen.

Studierna visar att elever som byter program på grund av ångrat val samt elever med ofullständiga betyg och svaga resultat från grundskolan är överrepresenterade bland de elever som senare avbryter sina studier. Grundskolans roll är därmed central vad gäller att förebygga avhopp från gymnasieskolan. För det första måste studie- och yrkesvägledningen i grundskolan hålla hög kvalitet. Den ska förse eleverna med så bra beslutsunderlag som möjligt inför deras gymnasieval så att allt fler elever har möjlighet att välja rätt från början. För det andra är det av yttersta vikt att grundskolan får förutsättningar att klara av sitt uppdrag, nämligen att flera elever når målen för undervisningen. Skolinspektionens granskning⁹ visar att för de elever som riskerar att inte nå målen i gymnasieskolan sätts stöd eller särskild stöd in för sent eller inte alls vilket kan leda till avhopp. Denna undersökning visar också tydligt att lärarna inte har möjlighet i tillräcklig utsträckning att anpassa sin undervisning efter elevernas olika behov. Dessutom uppger endast 6 % av lärarna att eleverna i stor utsträckning har tillräckliga kunskaper från grundskolan för att klara av studierna i gymnasieskolan. Detta manar till eftertanke.

¹(Lärarnas Riksförbund, 2013)

²(Lärarnas Riksförbund och SECO, 2011)

³(Lärarnas Riksförbund, 2013)

⁴(Lärarnas Riksförbund och Sveriges Elevkårer, 2014)

⁵(Prop. 2008/09:199)

⁶(Lärarnas Riksförbund, 2013)

⁷Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering

⁸ IFAU, 2010

⁹ Skolinspektionen, 2014

LÄRARNAS RIKSFÖRBUND OCH SVERIGES ELEVKÅRER FÖRESLÅR

- **Satsa på lärarna så att eleverna kan stå i centrum!**
Denna undersökning visar att engagerade och kunniga ämneslärare är den viktigaste faktorn för att öka elevernas motivation till sina studier. Lärarna måste ges tid och reella förutsättningar för att driva högkvalitativ undervisning och möta elevernas olika behov. Lärarnas Riksförbund och Sveriges Elevkårer efterfrågar en utredning som föreslår konkreta åtgärder för att minska gymnasielära-
nas administrativa arbetsbörda så att lärare på bästa sätt kan fokusera på sitt kärnuppdrag – på undervisningen. Lärarna måste också få större möjligheter att påverka fördelningen och användandet av undervisningstiden efter elevernas behov. Denna undersökning visar tydligt att dessa möjligheter idag är mycket begränsade.
- **Öka resurserna till gymnasieskolan så att alla får det stöd de behöver!** Behovet av stöd och särskilt stöd i gymnasieskolan har ökat samtidigt som resurserna inte anpassats med behovet. Många gymnasieskolor klarar inte av att ge alla elever det stöd de behöver. Detta är bekymmersamt eftersom en av orsakerna till att eleven avbryter sina studier är skolornas bristande arbete med stödåtgärder. Skolorna måste bli bättre för att identifiera elevernas behov i tidigt skede och staten måste ta större ansvar för resursfördelningen för att eleverna ska få stöd på ett likvärdigt sätt oavsett var i landets gymnasieskolor de befinner sig. Lärarnas Riksförbund och Sveriges Elevkårer framför krav på ökade statliga resurser till särskilt stöd – fler speciallärare och specialpedagoger måste anställas i gymnasieskolan för att varje elev i behov av stöd kan få det stöd de har rätt till.
- **Reglera studie- och yrkesvägledningen!** Studie- och yrkesvägledning spelar en central roll i arbetet med att minska programbyten och studieavbrott i gymnasieskolan. Det är viktigt att vägledningen är proaktiv så att elevernas mål och avsikter kan identifieras redan i grundskolan. En kvalitativ och kontinuerlig yrkesvägledning hjälper elever att göra välunderbyggda studieval och möjliggör att eleverna väljer rätt från början. Dock visar denna och tidigare studier¹⁰ att eleverna inte får studie- och yrkesvägledning i den utsträckningen som de behöver. Studie- och yrkesvägledningen håller en ojämn nivå i landet och måste bli mer likvärdig. Lärarnas Riksförbund och Sveriges Elevkårer anser att man kraftigt måste förstärka studie- och yrkesvägledningen. Det krävs en reglering av lägsta antal timmar som respektive elev ska få under sin skoltid och behörighetsreglerna för studie- och yrkesvägledarna måste skärpas. Dessutom behöver skolan i allmänhet och studie- och yrkesvägledare i synnerhet samverka mer med arbetsmarknaden.
- **Garantera elevens rätt till kunskap- reglera undervisningstiden!** Syftet med avskaffandet av gymnasieskolans undervisningstid var att öka flexibiliteten så att man bättre kunde anpassa undervisningen efter elevernas behov. Såväl denna som tidigare undersökningar visar dock att så inte är fallet¹¹. 42 % av gymnasielärarna uppger att eleverna får för lite undervisningstid i förhållande till målen de ska uppnå samt att elevernas behov styr undervisningstiden i en väldigt liten utsträckning. För att minska avhoppet måste eleverna garanteras mer lärarledd undervisningstid. Vi vill inte se en gymnasieskola där en 100 poängskurs reduceras till 80 timmar. Lärarnas Riksförbund och Sveriges Elevkårer föreslår en återgång till en reglering som innebär att en gymnasiepoäng motsvarar en garanterad undervisningstimme, det vill säga en 100 poängskurs motsvarar 100 undervisningstimmar. En garanterad undervisningstid stärker även elevernas rättigheter och gör det möjligt för elever att kräva ansvar av skolan om de inte får de undervisningstimmar de har rätt till.
- **Tvinga inte ungdomar att göra avgörande val i ett tidigt skede i livet!** Frågan om huruvida yrkesprogrammen ska leda till en grundläggande högskolebehörighet har varit omdiskuterad både före och efter GY11-reformen. Denna och andra studier visar att betydligt fler elever skulle välja yrkesprogrammen om de gav behörighet till högskolestudier. Lärarnas Riksförbunds och Sveriges Elevkårers ståndpunkt är att gymnasieskolan inte får innebära stängda dörrar. För att undvika avgörande val i ett tidigt skede i livet måste eleverna på yrkesprogrammen garanteras möjlighet att läsa in grundläggande högskolebehörighet. Om detta ska ske genom att programmen per automatik leder till högskolebehörighet bör det innebära utökad studietid och att eleven har möjlighet att välja bort de teoretiska studierna om eleven så vill. Om den grundläggande högskolebehörigheten ska läsas in i form av valbara kurser enligt dagens system måste detta möjliggöras av skolorna på rimliga tider i elevernas schema och Skolinspektionen måste granska att kurserna finns och är valbara i samtliga landets yrkesutbildningar. Det viktiga är, oavsett modell, att alla elever får det pedagogiska stöd de behöver för att nå målen för dessa kurser.
- **Investera i skolans tidiga år- satsa på svenska och matematik i grundskolan!** Alltför många elever lämnar grundskolan med svaga studieresultat och ofullständiga betyg vilket gör det svårt för dem att klara av sina gymnasiestudier. För att vända denna negativa trend och för att ge både högstadiet och gymnasiet bättre förutsättningar att klara av sitt uppdrag måste insatser och stöd sättas in i mycket tidigare skede än idag. Det är på lågstadiet grunden läggs för den framtida kunskapsinhämtningen. En nivå- och ambitionshöjning i läsning och matematik är nödvändigt. De är också de ämnen som både elever och lärare för fram som viktigast i denna rapport. Samtidigt behöver lågstadiet mer resurser för att skolan tidigt kan upptäcka och sätta in allt det stöd som behövs. Att motverka avhopp från gymnasieskolan börjar redan på lågstadiet.
- **Utred frågan om ämnesbetygens återinförande!**
Dagens system med kursbetyg är oförlåtande och innebär stress för både lärare och elever. Återinförandet av ämnesbetygen skulle kunna innebära positiva effekter på skolornas resultat och elevernas välmående samt ge eleverna möjlighet att ta till sig kunskapen i lugn och ro och få ett mer rättvisande betyg ur ett helhetsperspektiv. Sveriges Elevkårer och Lärarnas Riksförbund vill se att man utreder frågan om ämnesbetygens återinförande i samband med den pågående utredningen om gymnasieskolan.
- **Förstärk yrkesutbildningen!** Det är uppenbart att yrkesprogrammen måste ta ett större ansvar för att motivera elever. Denna undersökning visar att 56 % av eleverna på yrkesprogrammen upplever ingen eller lite motivation för sina studier samtidigt som 25 % uppger att de övervägt att hoppa av sina studier. Lärarnas Riksförbund har i sin antologi *Kompetens för framtiden- Så lyfter vi yrkesutbildningen*¹² lämnat förslag på åtgärder för att stärka och öka attraktiviteten hos de yrkesförberedande programmen. Sveriges Elevkårer och Lärarnas Riksförbund vill se att dessa förslag som handlar om såväl strukturförändringar som motivationsskapande åtgärder tas i beaktande i den pågående utredningen om yrkesutbildningen.

¹⁰ Bland annat (Lärarnas Riksförbund 2012)

¹¹ (Lärarnas Riksförbund, 2013)

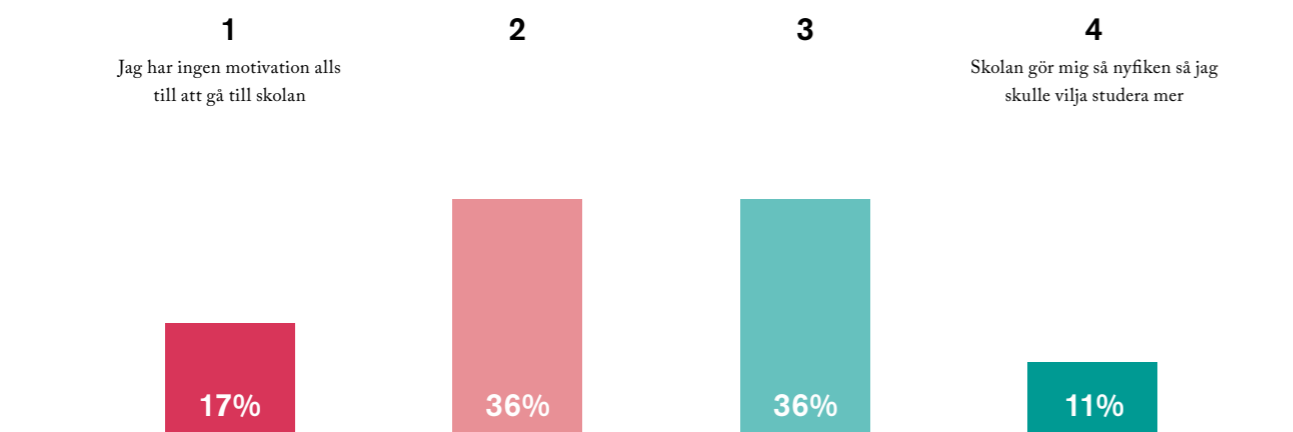
¹² Jansson, 2015

Undersökning

I följande stycke redovisas undersökningens resultat. Både elevenkäten och lärarenkäten finns i sin helhet i bilaga 1.

Studiemotivation & avhopp

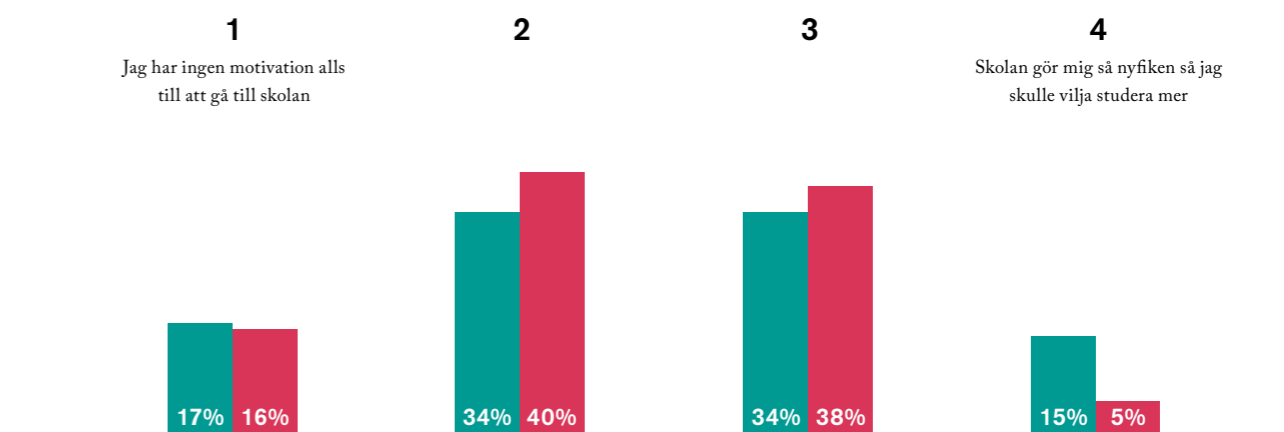
HUR STUDIEMOTIVERAD ÄR DU? (TOTALT)

Ett syfte med denna undersökning har varit att undersöka hur gymnasieskolans sistaårselever upplever sin studiemotivation, om de någon gång övervägt att hoppa av sina studier och varför. Det har också varit viktigt att få både elevernas och lärarnas syn på vilka faktorer som är viktiga för att motverka avhoppet från gymnasieskolan och öka gymnasieelevernas motivation för sina studier.

Denna undersökning visar att över hälften av eleverna har lite eller ingen motivation alls för sina studier.

HUR STUDIEMOTIVERAD ÄR DU? (FÖRDELNING)

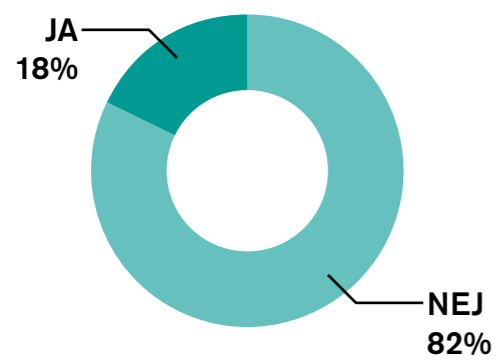

Resultaten skiljer sig något mellan de två programkategorierna. Eleverna på yrkesprogrammen upplever i något större utsträckning att de saknar studiemotivation samtidigt som en majoritet av de mest studiemotiverade eleverna går på högskoleförberedande program. Däremot finns det inga signifikanta skillnader mellan pojkar och flickor.

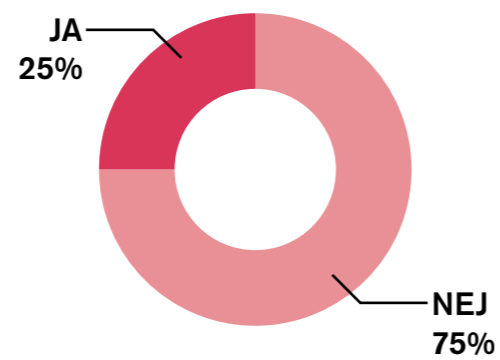
■ Högskoleförberedande program
■ Yrkesprogram

HAR DU NÅGON GÅNG ÖVERVÄGT ATT HOPPA AV GYMNASIET?

HÖGSKOLEFÖRBEREDANDE PROGRAM

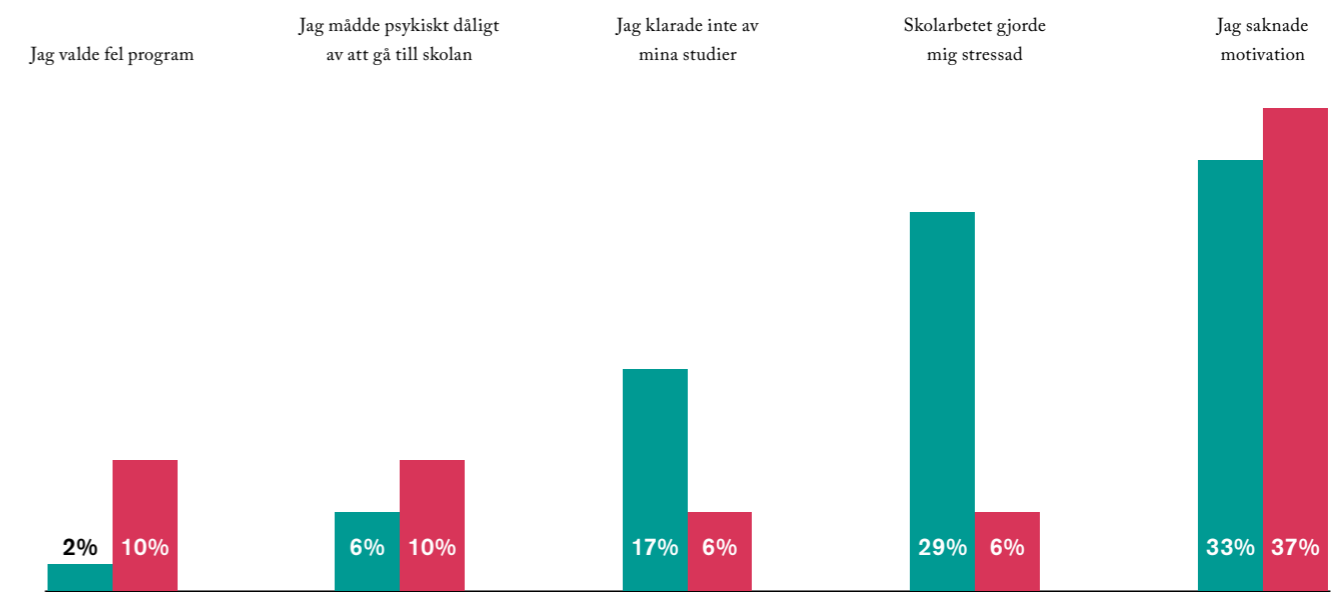

YRKESPROGRAM

Bland de intervjuade eleverna har 20 % någon gång under sin gymnasietid övervägt att hoppa av sina studier. Detta har varit mycket vanligare för elever som går på yrkesprogram där upp till var fjärde elev har varit i riskzonen för att hoppa av. Däremot kan inga stora könsskillnader noteras.

VAD VAR ANLEDNINGEN TILL ATT DU ÖVERVÄGDE ATT HOPPA AV GYMNASIET?

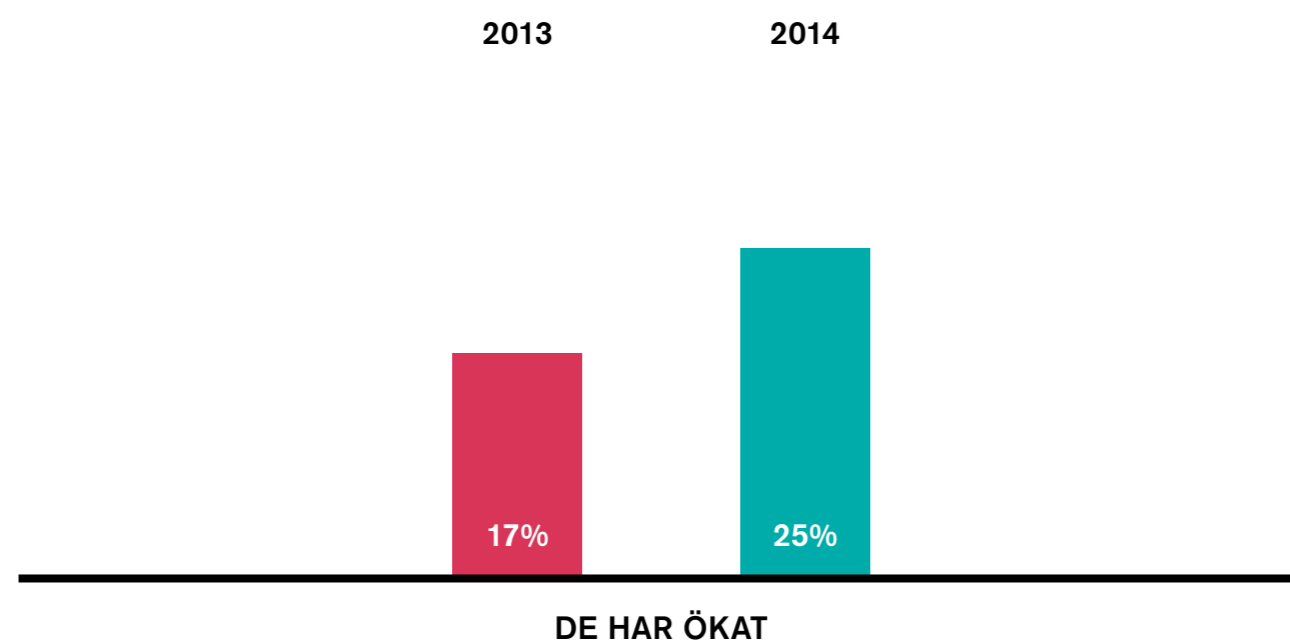

Enligt denna undersökning är brist på studiemotivation den vanligaste anledningen till att en elev har övervägt att hoppa av sina gymnasiestudier. Därefter skiljer sig de vanligaste skälen mellan programkategorierna. Undersökningen visar till exempel att eleverna på högskoleförberedande program övervägde att hoppa av sina studier betydligt oftare på grund av stress än eleverna på yrkesprogram. Yrkes eleverna i sin tur har i något större utsträckning upplevt psykisk ohälsa. De har också varit mer missnöjda med sitt programval. Att eleverna ville hoppa av för att de hade svårt att klara av sina studier var lika vanligt i båda programkategorierna.

De mest förekommande skälen presenteras i detta diagram

- Högskoleförberedande program
- Yrkesprogram

HUR HAR ANTALET PROGRAMBYTEN UTVECKLATS PÅ DIN SKOLA UNDER DE TRE SENASTE ÅREN?

I denna undersökning har även gymnasielärarna fått svara på frågor om studieavbrott. Ungefär var fjärde lärare upplever att studieavbrott är ett problem på den egna skolan. Vidare uppger var fjärde lärare att programbyten på den egna skolan har ökat under de tre senaste åren. Detta är en ökning med 8 procentenheter från en motsvarande undersökning från 2013¹³.

¹³ Lärarnas Riksförbund, 2013

”Elever har alltför dåliga kunskaper med sig från grundskolan och klarar därför inte kunskapskraven i gymnasiets kurser.”

”Skoltrötta elever väljer fel program. Bristfällig SYV-verksamhet?”

”Det är många som väljer högskoleförberedande program när de kanske skulle trivas bättre på ett yrkesprogram.”

”De som har skapat dagens gymnasieskola hade endast ytliga kunskaper om dagens ungdom.”

”Elever väljer program de inte klarar av.”

”Stora klasser, dåliga förkunskaper, ingen bra studieteknik.”

Lärarna har också fått svara på frågan vad de tror att avhoppet och de ökade programbytena beror på. Svaren har lämnats som öppna svar vilket gör det svårt att mäta den exakta frekvensen av olika typ av svar.

Utifrån svaren har det dock varit lätt att identifiera huvudproblematiken. Lärarnas uppfattning är att problemen med avhopp och programbyten mestadels beror på att eleverna väljer fel program – ofta på grund av att eleverna fått för lite information i grundskolan om vad programmen innebär. Lärarna anser också att många elever har bristande förkunskaper från

”De saknar studieteknik och vet inte hur de ska lägga upp studierna när det blir en högre nivå och snabbare tempo.”

”Det är flera elever varje år som har valt helt fel program. Glädjen med pluggandet blir till leda.”

”Dåliga förkunskaper från grundskolan och bristande specialpedagogiska insatser i gymnasieskolan.”

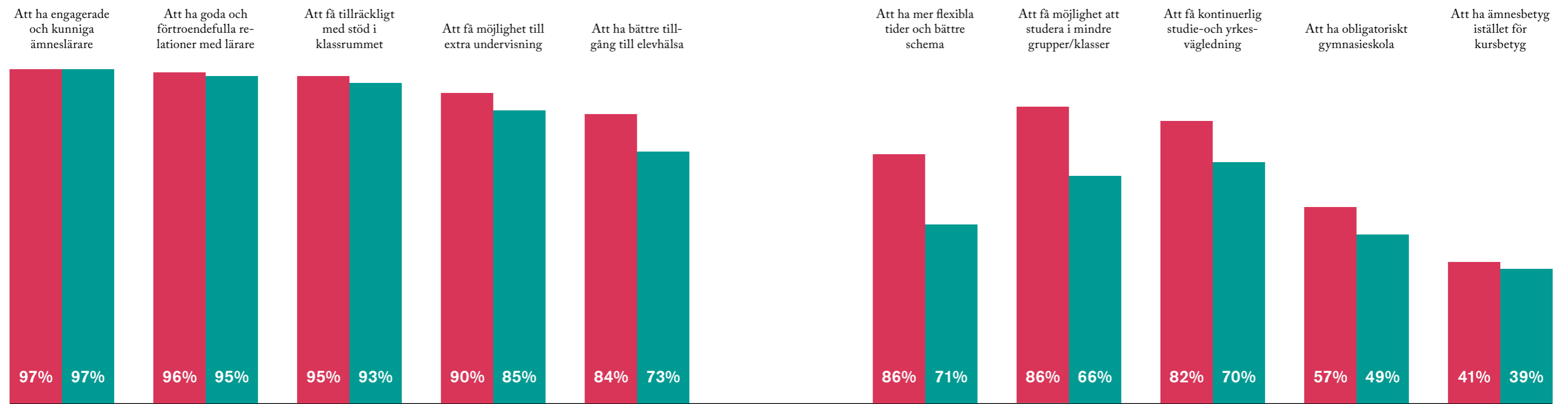
”Gymnasieskolan saknar möjligheter att möta varje elevs behov.”

”Bristfällig studie- och yrkesvägledning på högstadiet.”

”Det är inte eleverna det är fel på, det är skolan!”

grundskolan vilket gör det svårt för dem att klara av studierna då de på grund av bristande resurser har för få reella möjligheter till stöd i gymnasieskolan.

VAD ÄR VIKTIGT FÖR ATT ÖKA GYMNASIEELEVERNAS STUDIEMOTIVATION?

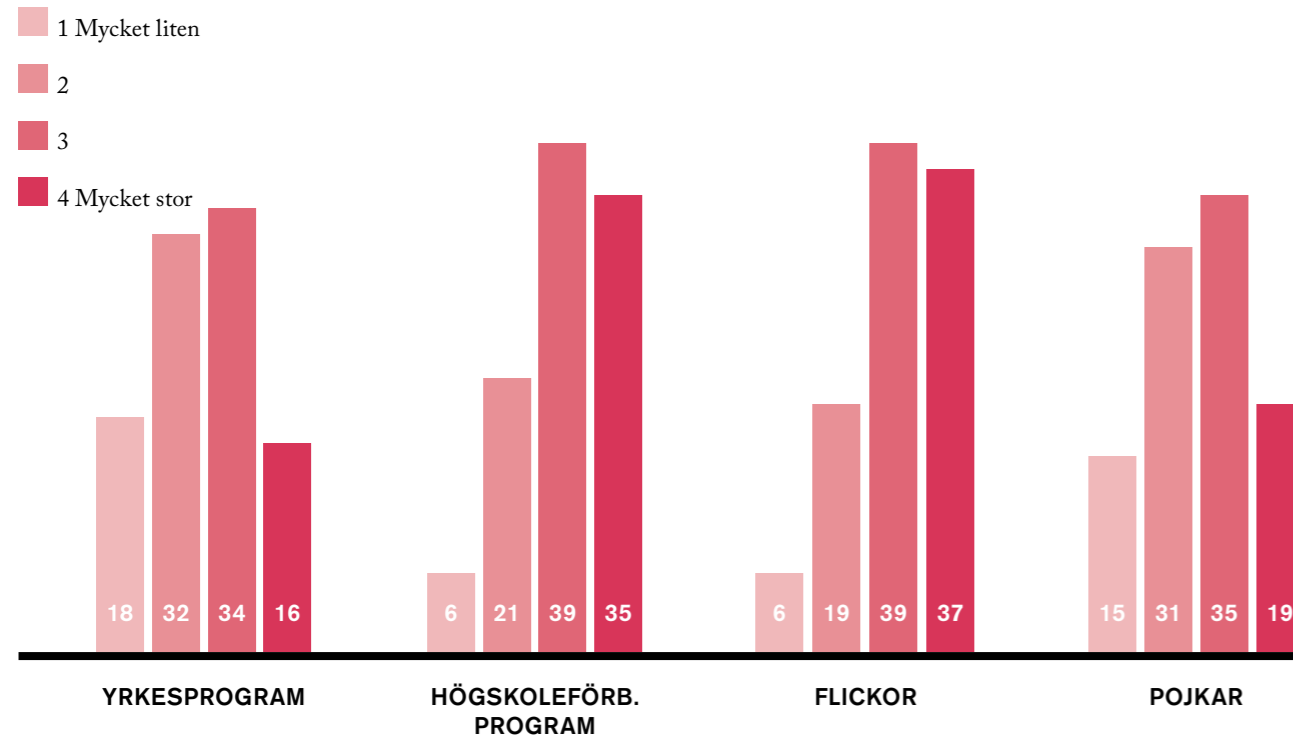

I denna undersökning har det naturligtvis varit angeläget att undersöka vilka faktorer som är viktiga för att öka elevernas motivation till sina studier. Eleverna har fått ta ställning till en rad påståenden genom att ange hur viktigt de anser att respektive område är. Som diagrammen nedan visar är de absolut viktigaste faktorerna för att öka elevernas studiemotivation att ha engagerade och kunniga ämneslärare, att eleven har goda och förtroendefulla relationer med sina lärare samt att eleven får det pedagogiska stöd de behöver för sina studier. En mer detaljerad analys av resultaten visar något olika prioriteringar mellan programkategorierna. Eleverna som går på yrkespro-

gram anser i mycket större utsträckning än eleverna på högskoleförberedande program att en god tillgång till elevhälsa, mindre klasser, kontinuerlig studie- och yrkesvägledning samt obligatorisk gymnasieskola är viktiga för att öka studiemotivationen. Diagrammen nedan redogör hur viktiga de olika faktorerna är sorterade efter andelen elever som har svarat 3 = viktigt eller 4 = mycket viktigt.

■ Högskoleförberedande program
■ Yrkesprogram

HUR UPPLEVER DU DIN ARBETSBELASTNING I SKOLAN?

Även lärarna har fått ge sin syn på vad som är viktigt för att öka elevernas motivation till sina studier. Lärarnas svar stämmer helt överens med elevernas – att eleven har engagerade och kunniga lärare, goda och förtroendefulla relationer med sina lärare och att eleverna får tillräckligt stöd eller särskilt stöd är även enligt lärarna huvudfaktorer till en ökad studiemotivation. Den mest signifikanta skillnaden mellan elever och lärare är att endast 3 % av lärarna anser att en obligatorisk gymnasieskola skulle bidra till ökad studiemotivation.

Gymnasieeleverna har också fått svara på frågan om hur de upplever sin nuvarande arbetsbelastning. 35 % har mycket liten eller liten arbetsbelastning. Även här noteras skillnader mellan programkategorierna. Hälften av eleverna på yrkesprogrammen upplever att de har en låg arbetsbelastning medan motsvarande andel elever från högskoleförberedande program är 27 %. Samtidigt är det viktigt att notera att 56 % av yrkeseleverna i denna undersökning har ingen eller lite motivation till sina studier. Tyvärr kan inte denna undersökning fastställa om elever som har svarat att de har en svag studiemotivation korrelerar med de elever som har svarat att de har en låg arbetsbelastning. Dock med tanke på den forskning som finns om att låga krav ofta följs av svagt engagemang och brist på stimulans finns det anledning att anta att ett visst samband mellan elevernas stu-

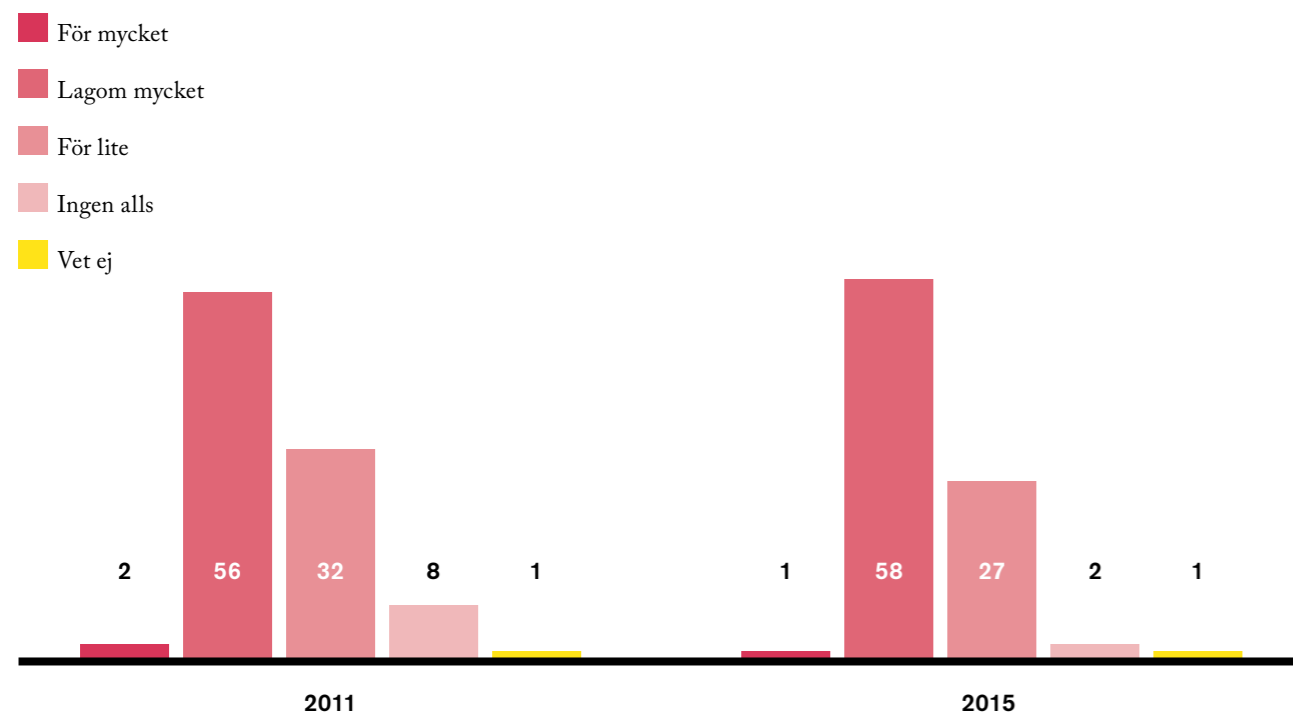
diemotivation och upplevd arbetsbelastning framkommer även i denna studie. Det som ytterligare kan stödja dennas slutsats är Skolinspektionens granskning¹⁴ som har konstaterat att lärarna på yrkesprogrammen har tendens att ha för låga förväntningar på elever och förenkla undervisningen för att göra det lättare för elever att nå målen. Detta gör eleverna omotiverade. Vidare konstaterar granskningen att lärarna måste visa att de förväntar sig att alla elever, oavsett vilket program de går, kan göra bra ifrån sig. Lärarna måste ställa högre krav och höja sina förväntningar – samma krav måste gälla alla elever på gymnasieskolan. Detta måste givetvis kompletteras med att läraren har möjligheten att stimulera eleven genom sin undervisning samt vara ett stöd vid behov.

Det finns även skillnader i resultaten mellan flickor och pojkar. Flickor upplever i mycket större utsträckning en hög arbetsbelastning än vad pojkar gör. Skillnaderna mellan programkategorierna och mellan flickor och pojkar redovisas i diagrammen nedan.

¹⁴ Lärarnas Riksförbund, 2014

Studie- & yrkesvägledning

HUR MYCKET STUDIE- OCH YRKESVÄGLEDNING FICK DU PÅ DIN GRUNDSKOLA?

Studie- och yrkesvägledningens betydelse för att motverka programbyten och studieavbrott i gymnasieskolan har under senare åren pekats ut i flera rapporter. De ökade valmöjligheterna och valfriheten inom det svenska skolsystemet ställer stora krav på studie- och yrkesvägledningen. Lärarnas Riksförbund har i sina undersökningar om effekter av vägledning funnit belägg för att elever som har haft bristande tillgång till studie- och yrkesvägledning löper större risk att avbryta sina gymnasiestudier.¹⁵

Enligt denna undersökning har en betydande andel elever inte fått tillräckligt mycket vägledning inför deras gymnasieval. 40 % av eleverna uppger att de fick för lite eller ingen vägledning alls på sin grundskola. Detta är en markant ökning från

en motsvarande undersökning från 2011 där andel elever som fick för lite eller ingen studie- och yrkesvägledning var 29%¹⁶. Resultaten visar vidare att trots tillgång till en studie- och yrkesvägledare på grundskolan har 6 % av eleverna inte fått någon vägledning. Vidare uppger 38 % att de fått för lite eller ingen vägledning alls under sin gymnasietid samtidigt som 76 % anser att kontinuerlig studie- och yrkesvägledning spelar en viktig eller mycket viktig roll för deras studiemotivation.

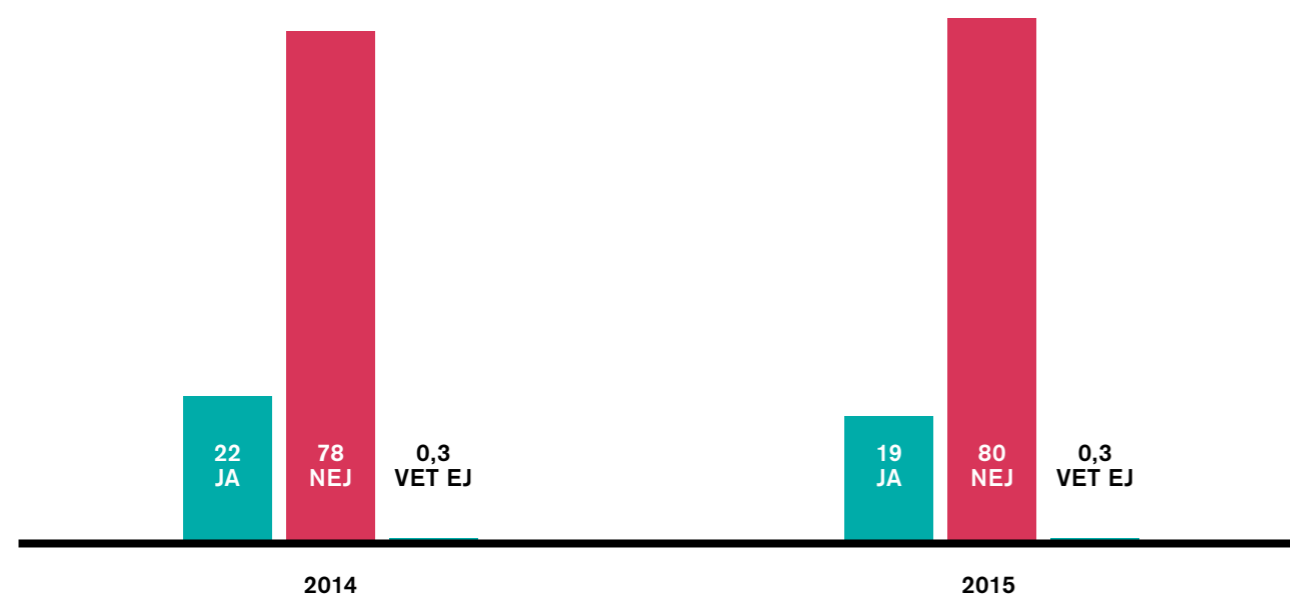
En tidigare fråga i denna undersökning visar att 10 % av eleverna hade övervägt att avbryta sina studier på grund av att de valt fel program – något som ytterligare pekar på betydelsen och behovet av en kvalitativ studie- och yrkesvägledning.

¹⁵ Lärarnas Riksförbund, 2012

¹⁶ Lärarnas Riksförbund och SECO, 2011

Grundläggande högskolebehörighet

NÄR DU VALDE GYMNASIEPROGRAM, ÖVERVÄGDE DU DÅ ATT VÄLJA ETT YRKESPROGRAM?

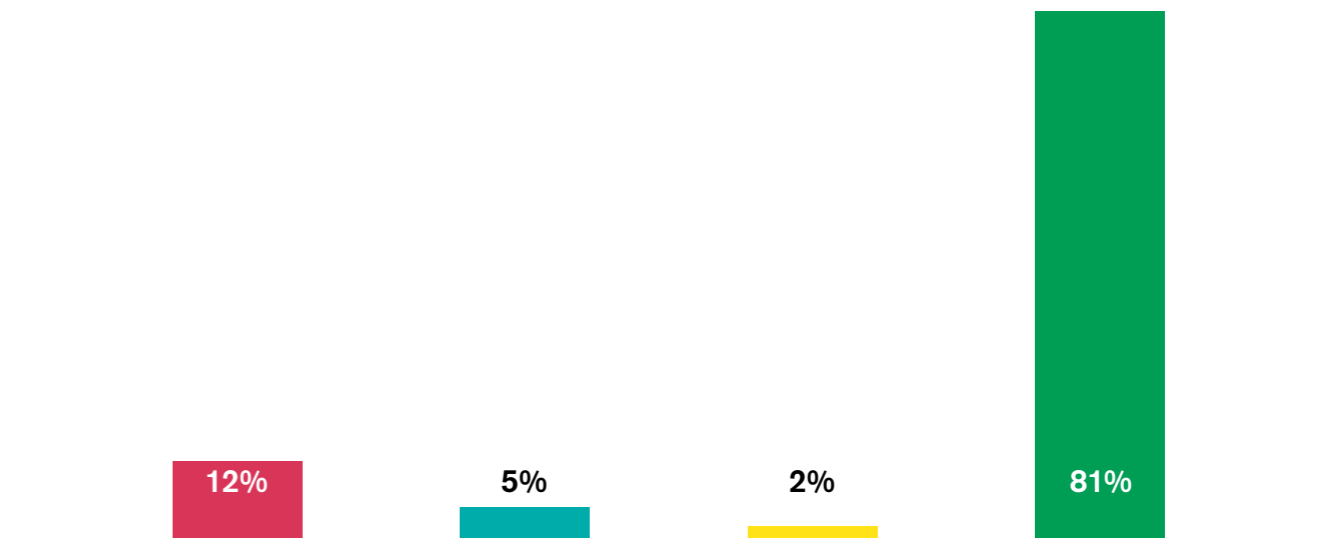
Sedan 2010 har den gymnasiala yrkesutbildningen minskat kraftigt mätt i antalet elever. I debatten dominerar argumentet att detta beror på att yrkesprogrammen inte längre per automatik leder till grundläggande högskolebehörighet. I denna undersökning har vi ställt frågor om den grundläggande högskolebehörigheten för att undersöka hur stor betydelse frågan har för elevernas programval. Frågan är viktig vad gäller genomströmningen. Det är sannolikt att elever – av rädsla för att yrkesprogrammen är en återvändsgränd – väljer högskoleförberedande program även om de skulle trivas bättre med en utbildning som innebär mer praktik och mindre teori.

Resultaten visar att grundläggande högskolebehörighet har en viss betydelse för elevernas val men att det också måste finnas andra faktorer som förklarar minskningen av söktrycket till yrkesprogrammen.

Eleverna som valde ett högskoleförberedande program har fått svara på frågan om de övervägde att välja ett yrkesprogram. 19 % av eleverna som valde ett högskoleförberedande program uppger att de övervägde att välja ett yrkesprogram. Detta är en minskning jämfört med vår undersökning från 2014.¹⁷

¹⁷ Lärarnas Riksförbund och Sveriges Elevkårer, 2014

TROR DU ATT DU HADE SÖKT TILL ETT YRKESPROGRAM OM DET GAV BEHÖRIGHET ATT STUDERA VIDARE PÅ EN HÖGSKOLA?

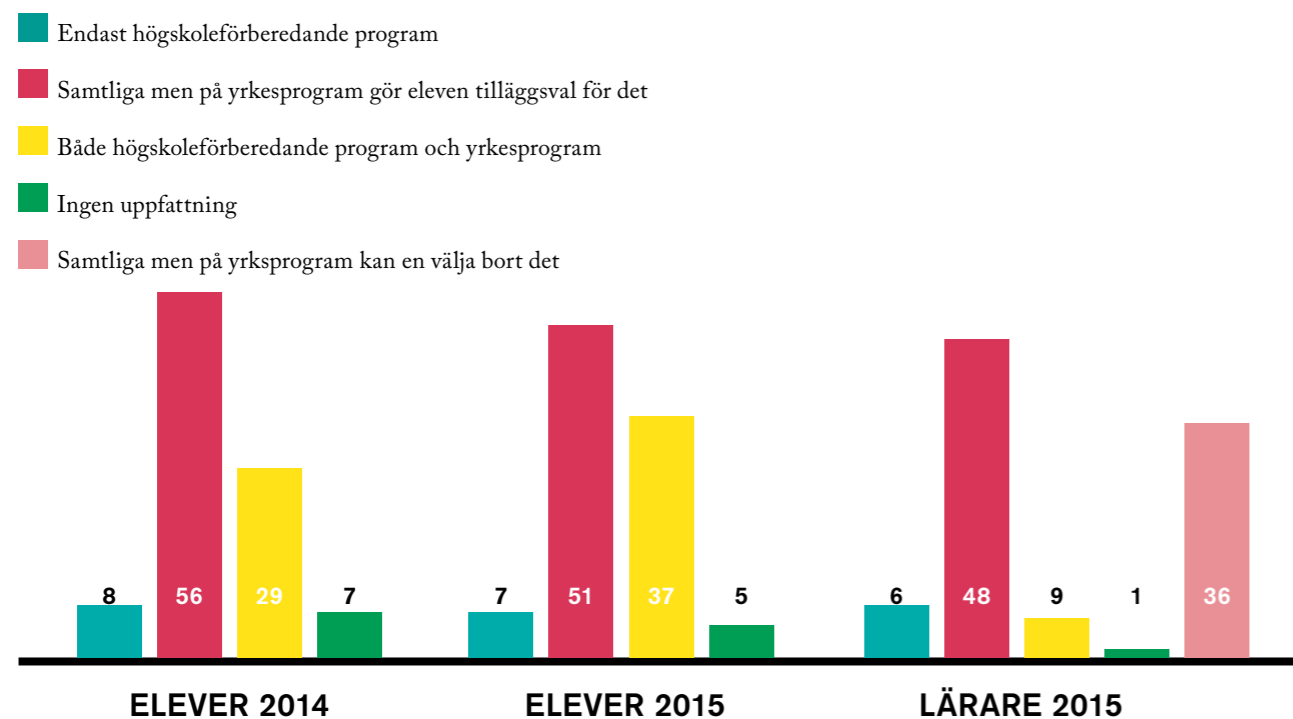

Resultaten visar vidare att 12 % av eleverna i årskurs 3 som går på högskoleförberedande program valde bort yrkesprogrammen till förmån för ett högskoleförberedande program på grund av att yrkesprogrammen inte per automatik leder till grundläggande högskolebehörighet. Detta är en fördubbling från vår tidigare undersökning från 2014.¹⁸

- Ja
- Nej
- Vet ej
- Övervägde inte att söka ett yrkesprogram

¹⁸ Lärarnas Riksförbund och Sveriges Elevkårer, 2014

VILKA GYMNASIEPROGRAM ANSER DU SKA LEDA TILL ALLMÄN HÖGSKOLEBEHÖRIGHET?

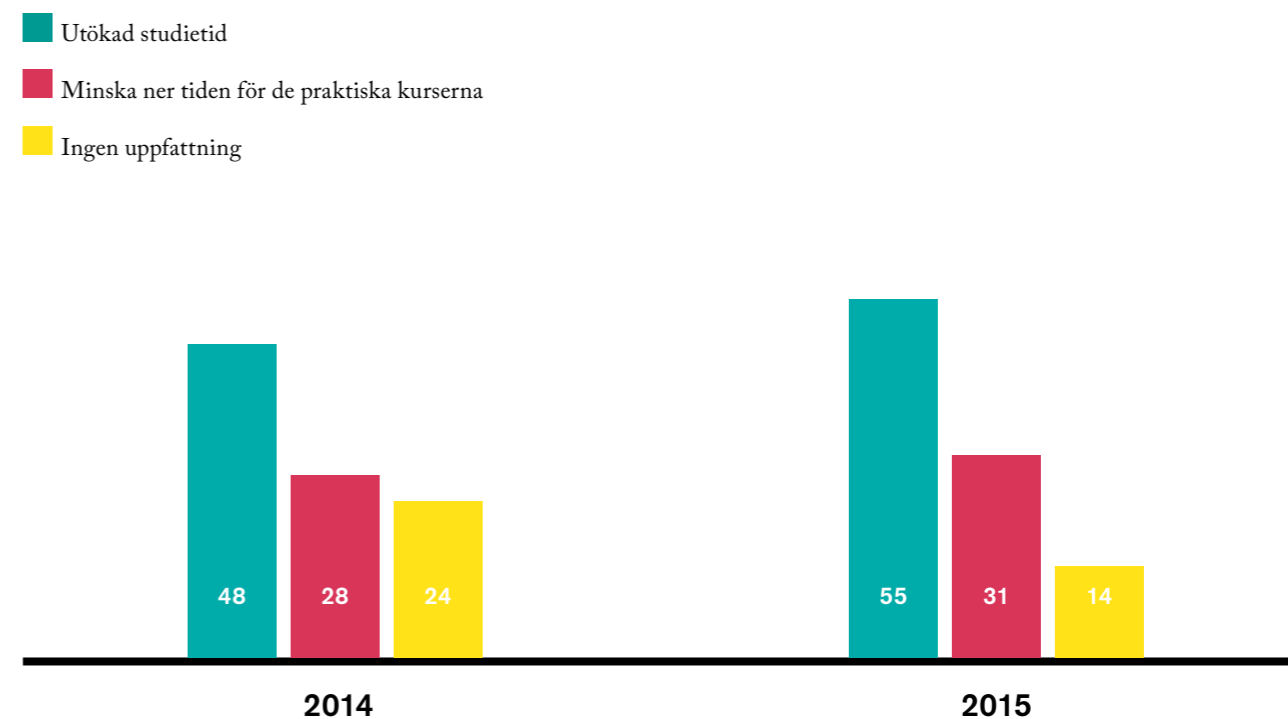

Vi har naturligtvis också frågat både lärare och elever vilka program de anser ska leda till grundläggande högskolebehörighet. Som diagrammen visar har stödet bland eleverna för att båda programkategorierna per automatik ska leda till behörighet ökat med 8 procentenheter från vår tidigare undersökning.¹⁹ 37 % av eleverna anser att högskolebehörighet ska vara obligatorisk på alla nationella program. Stödet är starkare bland eleverna på yrkesprogram (48 %) än bland eleverna på högskoleförberedande program (30 %). En majoritet av eleverna (51 %) anser dock fortfarande att dagens modell med möjlighet att välja till de teoretiska kurserna som leder till behörighet är att

föredra. Stödet bland lärare för allmän högskolebehörighet på alla nationella program är relativt liten (9 %). Även majoriteten av lärarna (48 %) föredrar det nuvarande systemet där eleverna på yrkesprogrammen gör tilläggsval för sådan behörighet. Lärarna fick också ta ställning till en modell där samtliga nationella program ger högskolebehörighet men på yrkesprogrammen har eleven möjlighet att välja bort de teoretiska studierna som leder till en sådan behörighet. Denna modell fick stöd bland 36 % av lärarna.

¹⁹ Lärarnas Riksförbund och Sveriges Elevkårer, 2014

HUR SKA YRKESPROGRAMMENS STRUKTUR FÖRÄNDRAS? BAS: DE SOM ANSER ATT YRKESPROGRAMMEN SKA LEDA TILL GRUNDLÄGGANDE HÖGSKOLEBEHÖRIGHET

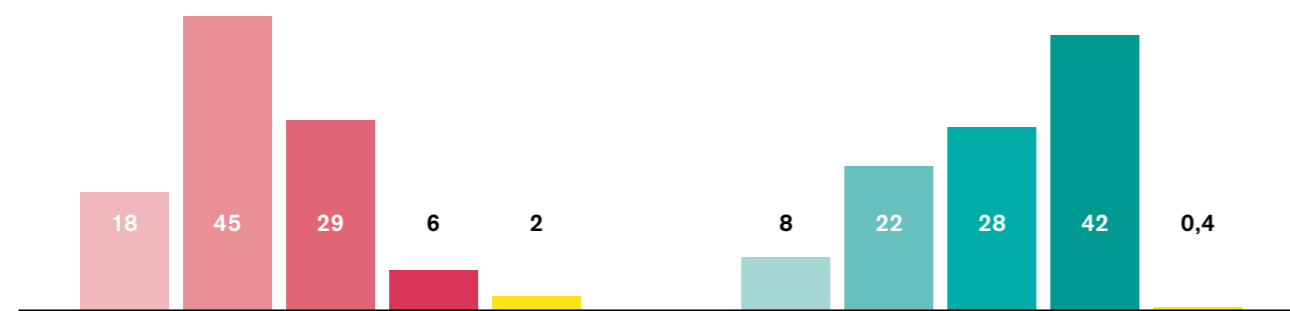
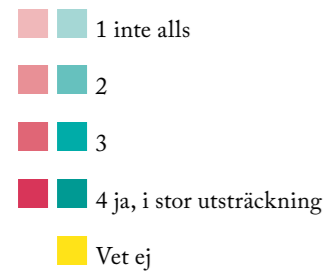

Om yrkesprogrammets struktur ska förändras till förmån för de teoretiska studierna som leder till högskolebehörighet föredrar eleverna utökad studietid istället för att minska utrymmet för de praktiska kurserna. Stödet för utökad studietid är större idag än i motsvarande undersökning från 2014.²⁰

²⁰ Lärarnas Riksförbund och Sveriges Elevkårer, 2014

Grundskolan

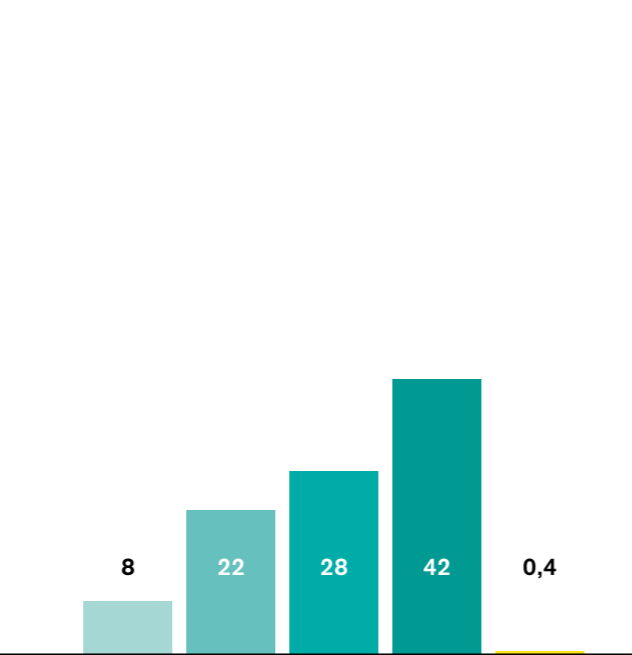
TILL LÄRARE:
UPPLEVER DU ATT ELEVERNA FÅR
TILLRÄCKLIGA KUNSKAPER I GR-
UNDSKOLAN FÖR ATT KLARA AV
STUDIerna I GYMNASIESKOLAN?

Grundskolan har en avgörande roll i arbetet med att förebygga studieavbrott i gymnasieskolan. Studierna visar att avhopsrisken är som störst bland de elever som kommer med ofullständiga betyg och svaga studieresultat från grundskolan. Om dessa elever på gymnasiet inte får det stöd som de har behov av kan detta leda till ökad frånvaro då eleven hamnar efter kunskapsmässigt. Detta i sin tur kan resultera i att eleven hoppar av sina studier.

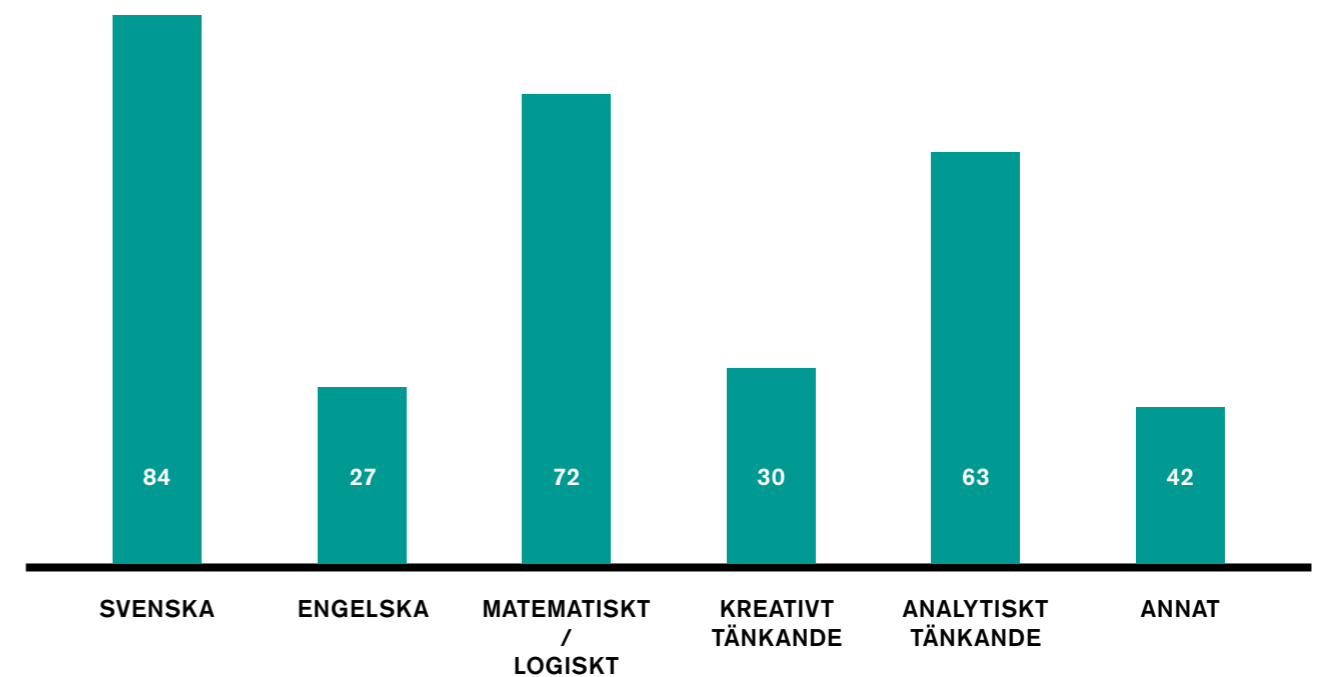
Därmed har det varit viktigt i denna undersökning att ställa frågor till både lärare och elever om vad de anser om de förkunskaper som eleverna tar med sig till gymnasieskolan.

TILL ELEVER:
UPPLEVER DU ATT DU HAR FÅTT
TILLRÄCKLIGA KUNSKAPER I GR-
UNDSKOLAN FÖR ATT KLARA AV
STUDIerna I GYMNASIESKOLAN?

Resultaten visar att endast 6 % av gymnasielärarna anser att eleverna i stor utsträckning fått tillräckliga kunskaper i grundskolan för att klara av studierna i gymnasieskolan. Sammanlagt bedömer 63 % av lärarna att elevernas kunskaper från grundskolan är otillräckliga medan eleverna i motsatt utsträckning upplever att de är nöjda med sina förkunskaper från grundskolan:

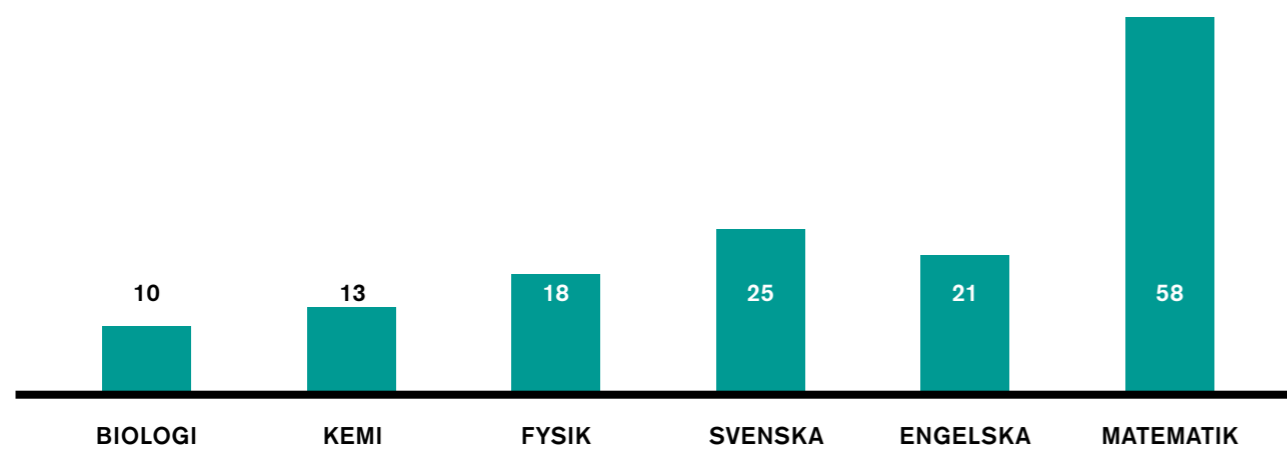
GRUNDSKOLAN BORDE GE BÄTTRE FÄRDIGHETER I..

Lärarna anser att grundskolan borde ge eleverna bättre färdigheter i svenska (84 %), matematiskt/logiskt tänkande (72 %) samt i analytiskt tänkande (63 %).

175 lärare har angett ett eget förslag. Genomgång av de 175 öppna svaren visar att den absoluta majoriteten av dessa svar handlar om att eleverna behöver lära sig mer studieteknik i grundskolan för att klara av studierna i gymnasieskolan.

**VILKA ÄMNER BORDE HA GETTS MER TID I GRUNDSKOLAN?
-BAS: DE ELEVER SOM INTE FÅTT TILLRÄCKLIGA KUNSKAPER I GRUNDSKOLAN**

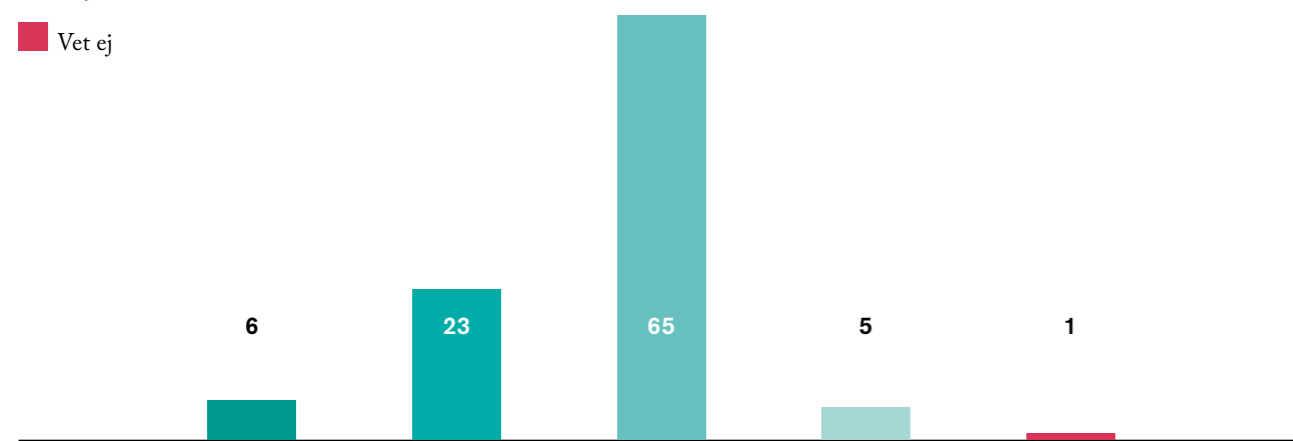

De elever som upplevde att de inte fått tillräckliga kunskaper i grundskolan för att klara av studierna i gymnasieskolan anser att det framförallt borde ha getts mer tid i matematik (58 %), svenska (25 %) och engelska (21 %).

Undervisningstiden

HAR DU SOM LÄRARE MÖJLIGHET ATT ANPASSA DIN UNDERVISNING EFTER ELEVERNAS OLIKA FÖRUTSÄTTNINGAR?

- Ja, i stor utsträckning
- Ja, i tillräcklig utsträckning
- Nej, inte i tillräcklig utsträckning
- Nej, inte alls
- Vet ej

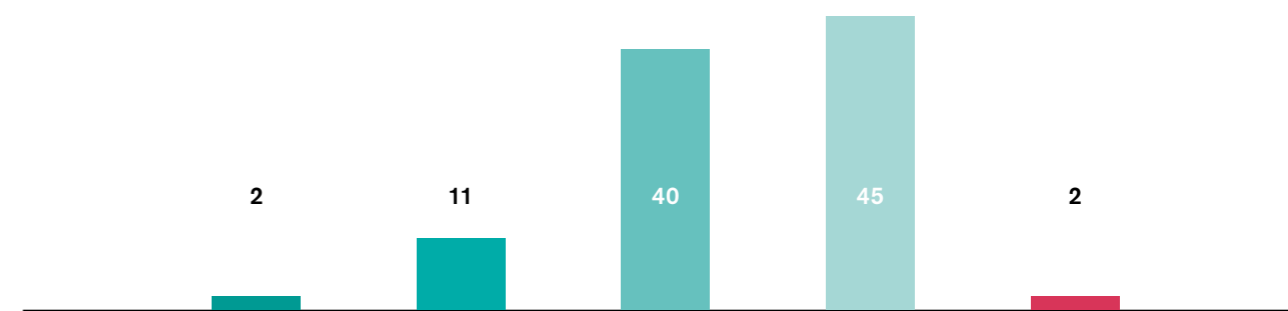

För att ge alla elever möjlighet att nå målen är det av yttersta vikt att lärare har möjlighet att anpassa sin undervisning utifrån elevernas behov och att eleverna får tillräckligt antal undervisningstimmar i förhållande till de mål de ska uppnå i respektive ämne. Denna undersökning visar för det första att lärarna i mycket liten utsträckning kan anpassa sin undervisning efter elevernas behov och att möjligheterna att påverka fördelningen av undervisningstid är mycket begränsade.

Som diagrammen nedan visar, uppger 65 % av lärarna att de inte i tillräcklig utsträckning har möjlighet att anpassa sin undervisning efter elevernas olika förutsättningar. 85 % av lärarna kan inte alls eller kan inte i tillräckligt utsträckning påverka tilldelningen av undervisningstid i sitt ämne utifrån de behov som finns. Detta är en ökning på 5 procentenheter från vår undersökning år 2013 ²¹.

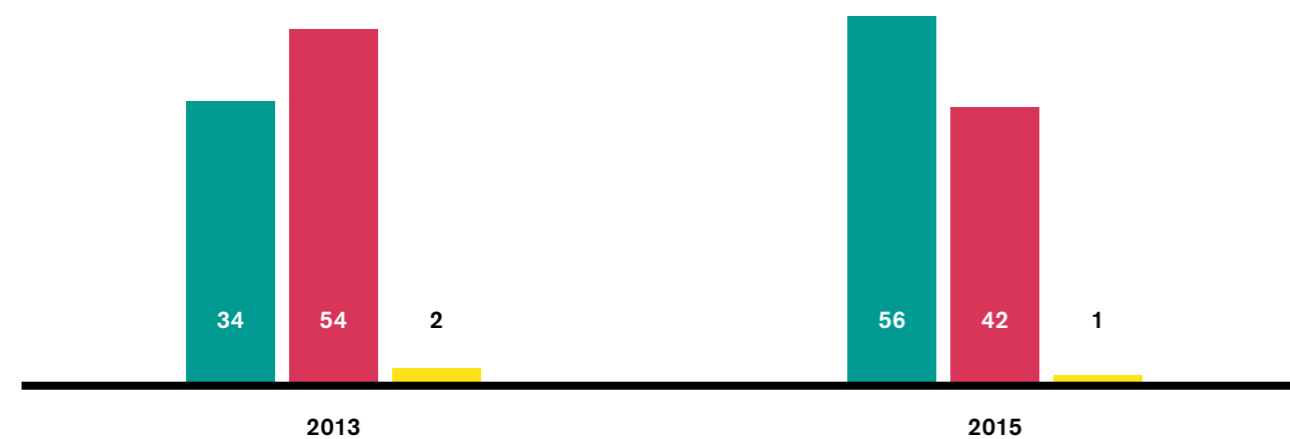
HAR DU SOM LÄRARE MÖJLIGHET ATT PÅVERKA TILLDELNINGEN AV UNDERVISNINGSTID UTIFRÅN ELEVERNAS BEHOV?

- Ja, i stor utsträckning
- Ja, i tillräcklig utsträckning
- Nej, inte i tillräcklig utsträckning
- Nej, inte alls
- Vet ej

²¹ Lärarnas Riksförbund och Sveriges Elevkårer, 2014

ANSER DU ATT ELEVERNA UNDER INNEVARANDE LÄSÅR FÅR ETT RIMLIGT ANTAL UNDERVISNINGSTIMMAR I DITT ÄMNE I FÖRHÅLLANDE TILL KURSMÅLEN?

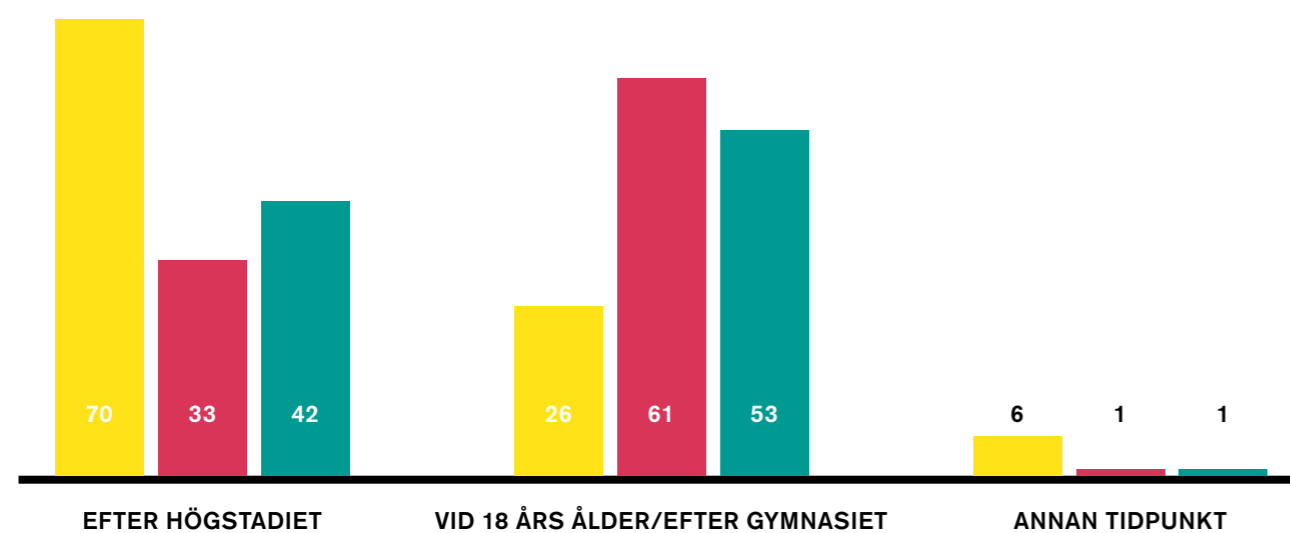
Det är mycket glädjande att det tycks ha skett en förbättring vad gäller den tilldelade undervisningstiden i förhållande till kursmålen jämfört med vår senaste undersökning. Andel lärare som anser att de får tillräcklig undervisningstid i sitt ämne har ökat med 13 procentenheter. Tyvärr kan inte denna undersökning fastställa om förbättringen gäller några specifika ämnen och i sådant fall vilka. Dock är det fortfarande en betydande andel lärare (42 %) som anser att de under innevarande läsår fått för få timmar i sitt ämne i förhållande till kursmålen.

- Nej, för många timmar
- Ja, tillräckligt många timmar
- Nej, för få timmar
- Vet ej

Obligatorisk gymnasieskola

NÄR ANSER DU ATT SKOLPLIKTEN SKA UPPHÖRA?

- Lärare
- Elever yrkesprogram
- Elever högskoleförberedande program

I debatten som förs om gymnasieskolan har obligatorium lyfts fram som förslag för att få allt fler elever att fullfölja sina gymnasiestudier. Stödet bland lärarna för förlängd skolplikt är relativt liten. 70 % av lärarna anser att skolplikten ska upphöra efter grundskolan. Däremot är stödet för obligatorisk gymnasieskola större bland eleverna. 56 % av eleverna anser att skolplikten ska förlängas till 18 års ålder. Stödet är större bland elever på yrkesprogram (61 %) än bland elever på högskoleförberedande program (53 %).

Framtiden

I denna undersökning har gymnasielärarna fått uppge vilka reformer de skulle vilja se i gymnasieskolan. Totalt har 896 svar lämnats. Eftersom de har lämnats som öppna svar är det svårt att mäta den exakta frekvensen av olika typer av svar. En genomgång av svaren visar dock fyra tydliga huvudspår:

VILKA REFORMER VILL DU SE I GYMNASIESKOLAN? SKRIV 1– 3 FÖRSLAG.

1. ÖKAT STATLIGT ANSVAR

”Skolan skall förstatligas- genast!”

”Staten ska ta över som huvudman för att garantera likvärdiga villkor för både lärare och elever.”

”Gymnasieskolan skall vara statlig för att på så sätt garantera en likvärdig utbildning.”

”Förstatligande av skolan (mer jämlik skola, mer medel till det vi faktiskt skall hålla på med och inte till annat tjafs)”

”Skolan ska vara hårt bevakat av staten, så att man följer de riktlinjer som finns.”

”Skolan ska vara statlig. Sedan måste det bli slut på reform efter reform”.

”Förstatligande (kommunerna har inte tagit det ansvar för skolan som behövs).”

”Tydligare statlig styrning. Pengarna till skolan inte kommunens budget eller ägarnas vinster.”

”Skolan förstatligas men de kommuner som vill stödja verksamheten lokalt kan allokera resurser till särskilt behövande områden.”

”Statlig finansiering av alla skolor i alla kommuner.”

Den absolut viktigaste framtidsfrågan för lärare enligt denna undersökning är huvudmannaskapet för gymnasieskolan. De allra flesta svaren handlar på olika sätt om hur styrningen av gymnasieskolan brister i sin nuvarande form och hur likvärdigheten måste säkras. Många lärare har dragit slutsatsen att staten måste ta över ansvaret för gymnasieskolan. Lärare vill gärna se ett återförstatligande av gymnasieskolan alternativt att staten tar ett ökat ansvar för skolans styrning och finansiering.

2. LÄRARNAS FÖRUTSÄTTNINGAR

”Lärare ska vara lärare, inte administrativ personal.”

”Satsning på lärarsekreterare som sköter dokumentation likt de sekreterare som finns inom sjukvården.”

”Lärare ska undervisa och inte jobba som handläggare för t.ex. CSN.”

”Renodla lärarens uppgift till att undervisa.”

”Mindre administration så att man faktiskt hinner hjälpa.

Idag lägger jag mer tid på att fylla i blanketter om elever än på att faktiskt hjälpa dem.”

”Lärarnas administrativa börda måste minska och dokumentationshysterin få ett slut”

”Införandet av coacher som övertar många mentorsuppgifter från undervisande lärare, inte minst administrativa uppgifter”

”Mindre administration som inte gynnar varken lärare eller elev. Fler stödfunktioner för att avlasta lärarna- kanske en ettårig lärarassistentsutbildning vore något?”

Utan tvekan en av de viktigaste framtidsfrågorna för lärarna är att de får mer tid för själva undervisningen. En betydande andel svar handlar på olika sätt om lärarnas förutsättningar att göra ett gott arbete i sitt huvuduppdrag och hur tiden som ska användas till undervisningen äts upp allt mer av administration och annat ”kringarbete”. Lärarna vill se en minskad dokumentationsbörda till förmån för tid för planering så att de kan bedriva en kvalitativ undervisning och möta elevernas olika behov.

3. ÄMNESBETYG

"Ämnesbetyg istället av kursbetyg för att minska stressen hos elever och lärare."

"Ämnesbetyg i ämnen som löper flera år för att minska stressen per kurs."

"Införande av ämnesbetyg. OBS! Viktigast!"

"Ämnesbetyg för kurser som pågår längre än ett år skulle minska betygsstressen bland eleverna"

"Inga reformer alls vore skönt! Förutom ämnesbetyg."

Det framkommer tydligt bland de öppna svaren i undersökningen att stödet för ämnesbetyg är mycket stort bland lärarna. Svaren handlar på olika sätt om hur dagens system med kursbetyg innebär stress för både lärare och elever. Många lärare anser att återinförandet av ämnesbetygen skulle ge positiva effekter på elevernas välmående och kunskapsinhämtning.

4. REGLERAD UNDERVISNING

"Lagstifta om minst antal timmar till kurser- själv har jag fått 35 timmar till en 50- poängskurs. Omöjligt att klara kursinnehållet!"

"1 poäng ska motsvara 1 timme dvs. kurserna skall ha rätt till sin undervisningstid."

"Mer garanterad undervisningstid för eleverna."

"100 poäng = minst 100 timmar. Nödvändigt för att alla elever ska nå målen och att lärare ska mäkta med arbetsbelastning."

Ett vanligt förekommande svar bland de reformförslag som lärarna fått lämna är önskan om återreglering av undervisningstiden. Svaren vittnar på olika sätt om att avskaffandet av kopplingen mellan gymnasiepoäng och undervisningstid har varit olycklig och att en återreglering skulle förbättra måluppfyllelsen och öka likvärdigheten.

"Nationellt fastställd undervisningstid för alla kurser på gymnasiet för att det ska vara lika för alla elever oavsett var i landet man bor och vem som är skolans huvudman. Gärna som det var tidigare med 100 timmar/100 poäng"

"Fastställ antalet undervisningstimmar i varje ämne. Nu har det blivit att man ska lära ut samma innehåll till fler elever på färre antal timmar."

"Återför timplanen för kurserna så att skolorna inte kan spara pengar på att minska undervisningstiden."

Metodbeskrivning

ELEVUNDERSÖKNING

Målgrupper

Målgruppen i undersökningen är personer som går tredje året på gymnasiet.

Datainsamlingsmetod och datainsamlingsperiod

All data samlades in genom telefonintervjuer under perioden 18 april – 13 maj 2015.

Urval

- Exquiro inhandlade ett register innehållande kontaktuppgifter till personer födda 1996.
- Registret var riksrepresentativt och drogs helt slumpmässigt.
- Totalt inkluderades 2 000 personer i urvalsregistret.

Antal svar, svarsfrekvens och bortfallsredovisning

Bruttourval	2000	100 %
Fel nummer	31	2 %
Vägrare	220	11 %
Bortresta	10	1 %
Sjuka/hör dåligt mm	0	0 %
Talar inte svenska	0	0 %
Avlidna	0	0 %
Övriga ej svar	249	12 %
Påbörjade intervjuer (innan kontrollfrågor)	1 490	75 %
Påbörjade intervjuer (innan kontrollfrågor)	1 490	-
varav intervjuer med personer som går tredje året på gymnasiet	1 001	-

Totalt genomfördes 1 001 intervjuer med personer inom målgruppen (1 490 intervjuer påbörjades, men 490 av dessa var med personer som inte passade in på målgruppsbeskrivningen).

Svarsfrekvensen var 75 %.

ELEVUNDERSÖKNING

Enkäten

Lärarnas Riksförbund tillhandahöll ett enkätutkast som Exquiro granskade och reviderade i samråd med Lärarnas Riksförbund. Enkäten presenteras i sin helhet i slutet av rapporten (bilaga 1).

Kön	
Tjej	501
Kille	500

Program	
Högskoleförberedande	716
Yrkesprogram	283

Totalt	1 001
---------------	--------------

Säkerställande att endast målgruppsaktuella personer intervjuades

För att säkerställa att vi i undersökningen intervjuade personer inom målgruppen ställdes följande kontrollfrågor i inledningen av varje intervju:

- Går du på gymnasiet för närvarande?
- Vilket år på gymnasiet går du?

De personer som svarade att de för närvarande går tredje året på gymnasiet räknades till målgruppen och intervjuades. Intervjun avslutades för övriga personer.

Utav 1 490 påbörjade intervjuer avslutades 489 st. efter kontrollfrågorna och 1 001 intervjuer genomfördes.

Viktigt att veta rörande resultatredovisningen

- Samtliga resultat är viktade (se nedanstående avsnitt)
- I diagram redovisas basen för uträkningarna, det vill säga vilka respondenters svar som ligger till grund för resultaten.
- Resultaten redovisas, om inte annat anges, i procentuella andelar (avrundade till närmaste heltal)

Viktade resultat

Urvalet av personer är riksrepresentativt och vi har försökt att genomföra intervjuerna jämnt inom olika undergrupper.

För att totalresultaten exakt skall motsvara målgruppen som helhet har resultaten viktats utifrån en statistisk viktningmodell som baseras på antalsuppgifter från Skolverket gällande fördelning av gymnasieelever inom olika typer av program samt könsfördelning inom dessa grupper.

Om Exquiro

Exquiro Market Research bildades 1998. Vi erbjuder ett brett spektrum av statistiska tjänster, bland annat olika typer av marknads- och opinionsundersökningar, kurser samt renodlade statistiska tjänster.

Vi genomför såväl kvalitativa som kvantitativa marknadsundersökningar, där vi hjälper företag från framtagandet av frågeställningar och konstruktion av enkät till slutlig analys och rapportskrivning.

Ni är välkomna att kontakta oss om ni har några frågor eller synpunkter gällande vårt arbete.

Exquiro Market Research
Bildhuggarvägen 33
121 44 Johanneshov
Telefon: 08-659 05 00
e-post: info@exquiro.se
Hemsida: www.exquiro.se

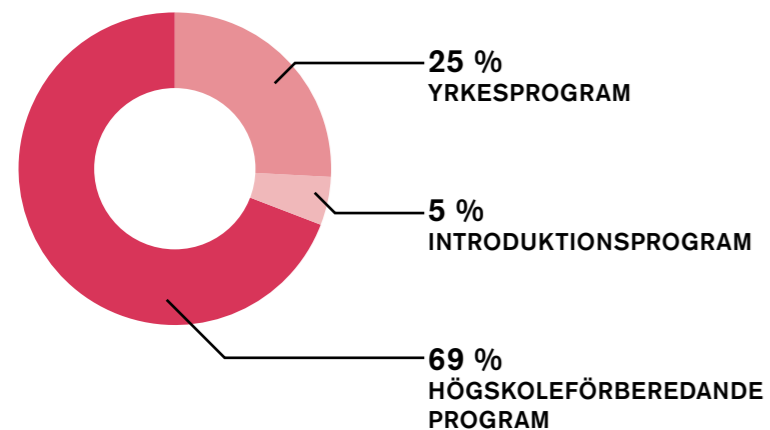
LÄRARUNDERSÖKNING

Metod

Ett slumpmässigt urval av 1893 gymnasielärare gjordes ur Lärarnas Riksförbunds medlemsregister. Efter ett bortfall om 67 respondenter på grund av felaktiga e-postadresser och ett bortfall av 27 personer som inte passerade kontrollfrågorna har 1203 personer besvarat enkäten. Detta ger en svarsfrekvens på 67 % bland de nådda respondenterna.

Datainsamlingen skedde under perioden 11 – 20 maj 2015.

De svarande lärarna fördelar sig enligt följande:

Referenser

IFAU. (2010). Den svenska utbildningspolitikens arbetsmarknadseffekter: vad säger forskningen? Uppsala.

Jansson, B. (2015). Samhället måste ta större ansvar. i Kompetens för framtiden (ss. 58-70). Stockholm: Ekerlids förlag.

Lärarnas Riksförbund. (2012). Effekter av vägledning. Stockholm: Lärarnas Riksförbund.

Lärarnas Riksförbund. (2013). Gymnasielärarna om GY2011-reformen. Stockholm: Lärarnas Riksförbund.

Lärarnas Riksförbund. (2013). Undervisningstiden i gymnasieskolan. Stockholm: Lärarnas Riksförbund.

Lärarnas Riksförbund och SECO. (2011). På spaning efter framtidens skola. Stockholm: Lärarnas Riksförbund.

Lärarnas Riksförbund och Sveriges Elevkårer. (2014). Vad har gymnasireformen inneburit för eleverna? Stockholm: Lärarnas Riksförbund.

Prop. 2008/09:199. (u.d.). Prop. 2008/09:199. Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan.

Skolinspektionen. (2014). Undervisning på yrkesprogram Kvalitetsgranskning 2014:05. Stockholm: Skolinspektionen.

Bilaga 1

ELEVENKÄT

Kontrollfrågor:

a) Går du på gymnasiet för närvarande?

Instruktion till intervjuare: Även introduktionsprogram räknas som gymnasieprogram.

- 1) Ja
- 2) Nej – Om ”nej”, avsluta intervjun

b) Vilket år på gymnasiet går du?

- 1) År 1 – Avsluta intervjun
- 2) År 2 – Avsluta intervjun
- 3) År 3
- 4) År 4 – Avsluta intervjun
- 9) Vill ej uppge – Avsluta intervjun

c) Går du ett högskoleförberedande program eller ett yrkesprogram?

- 1) Högskoleförberedande program
- 2) Yrkesprogram
- 3) Introduktionsprogram
- 9) Vill ej uppge

Endast de personer som läser år 3 på gymnasiet är målgruppsaktuella och intervjuas.

Frågeformulär:

1) När anser du att skolplikten ska upphöra?

Svarsalternativ 1-3 läses upp.

Efter högstadiet

Vid 18 års ålder

Annan tidpunkt

Vet ej

2) Hur studiemotiverad är du? Svara på en skala 1-4 där 1 = Jag har ingen motivation alls till

att gå till skolan och 4 = Skolan gör mig så nyfiken att jag skulle vilja studera mer.

1 = Jag har ingen motivation alls till att gå till skolan

2

3

4 = Skolan gör mig så nyfiken att jag skulle vilja studera mer

Vet ej

3) Nu kommer jag läsa upp ett antal områden inom skolan. Hur viktigt anser du att respektive område är för att öka elevernas motivation till sina gymnasiestudier?

Svara på en skala 1-4 där 1 = Inte alls viktigt och 4 = Mycket viktigt.

(Betyg 1-4 på varje)

a) Att ha goda och förtroendefulla relationer med lärare

b) Att ha engagerade och kunniga ämneslärare

c) Att få tillräckligt med stöd i klassrummet

d) Att få möjlighet till extra undervisning

e) Att få kontinuerlig studie- och yrkesvägledning

f) Att få möjlighet att studera i mindre grupper/klasser

g) Att ha mer flexibla tider och bättre schema

h) Att ha bättre tillgång till elevhälsa (kurator, skolsköterska, läkare och psykolog)

i) Att ha obligatoriskt gymnasieskola

j) Att ha ämnesbetyg istället för kursbetyg

4) Har du någon gång övervägt att hoppa av gymnasiet?

Ja

Nej – Om ”nej”, gå till fråga 6

Vet ej – Om ”vet ej”, gå till fråga 6

5) Om ja på fråga 4: Vad var anledningen till att du övervägde att hoppa av gymnasiet?

Svarsalternativ 1-6 läses upp.

Jag saknade studiemotivation

Jag klarade inte av mina studier

Utbildning levde inte upp till mina förväntningar

Jag fick inte tillräckligt stöd eller särskilt stöd för att klara av mina studier

Jag valde fel program

Skolarbetet gjorde mig stressad

Jag mädde psykiskt dåligt av att gå till skolan

Annat

Vill ej uppge

6) Upplever du att du har fått tillräckliga kunskaper i grundskolan för att klara av studierna i gymnasieskolan? Svara på en skala 1-4 där 1 = Absolut inte och 4 = Absolut.

1 = Absolut inte

2

3 – Om ”3”, gå till fråga 8

4 = Absolut – Om ”4”, gå till fråga 8

Vet ej – Om ”vet ej”, gå till fråga 8

7) Om betyg 1 eller 2 på fråga 6: Vilka ämnen anser du borde ha getts mer tid i grundskolan?

8) Har du någon gång under din gymnasietid blivit utsatt för något av följande?

(Ja/nej-svar på varje)

a) Nedsättande kommentarer, pga. t.ex. etnicitet, kön, sexuell läggning

b) Hot

c) Våld

d) Sexuella trakasserier

e) Trakasserier

f) Näthat (online/digitalt baserat)

9) Hur upplever du din nuvarande arbetsbelastning i skolan?

Svara på en skala 1-4 där 1 =

Mycket liten och 4 = Mycket stor.

1 = Mycket liten

2

3

4 = Mycket stor

Vet ej

10) Har du fått information om hur du kan kontakta följande stödfunktioner?

(Ja/nej-svar på varje)

a) Skolkurator

b) Skolsköterska

c) Skolläkare

d) Psykolog

11) På en skala 1-4 där 1 = Stämmer inte alls och 4 = Stämmer helt, hur väl stämmer följande påstående in på dig?

"Jag känner att jag kan få stöd av min skola om jag upplever problem med psykisk ohälsa"

1 = Stämmer inte alls

2

3

4 = Stämmer helt

Vet ej

12) Hur mycket studie- och yrkesvägledning fick du på din grundskola?

Svarsalternativ 1-4 läses upp.

För mycket – Gå till fråga 14

Lagom mycket – Gå till fråga 14

För lite – Gå till fråga 14

Ingen alls – Besvara fråga 13, gå sedan till fråga 15

Vet ej – Gå till fråga 15

13) Om ”ingen alls” på fråga 12: Vet du om det fanns någon studie- och yrkesvägledare på din grundskola?

Ja, men jag fick ingen vägledning

Nej, det fanns det inte

Vet ej

14) Om någon slags vägledning i fråga 12: Hur mycket påverkade studie- och yrkesvägledningen i grundskolan ditt val av program? Svara på en skala 1-4 där 1 = ingen inverkan och 4 = stor inverkan

1 = Ingen inverkan alls

2

3

4 = Stor inverkan

Vet ej

15) Hur mycket studie- och yrkesvägledning har du fått under din gymnasietid?

Svarsalternativ 1-4 läses upp.

För mycket – Gå till fråga 17

Lagom mycket – Gå till fråga 17

För lite – Gå till fråga 17

Ingen alls

Vet ej – Gå till fråga 17

16) Om ”ingen alls” på fråga 15: Vet du om det finns någon studie- och yrkesvägledare på din gymnasieskola?

Ja, men jag får ingen vägledning

Nej, det fanns det inte

Vet ej

17) Om högskoleförberedande program i kontrollfråga c: När du valde gymnasieprogram, övervägde du då att välja ett yrkesprogram?

1) Ja

2) Nej – Gå till fråga 19

9) Vet ej – Gå till fråga 19

18) Om högskoleförberedande program i fråga c och ”ja” på fråga 17: Tror du att du hade du sökt till ett yrkesprogram om de gav behörighet att studera vidare på en högskola?

1) Ja

2) Nej

9) Vet ej

19) Vilka gymnasieprogram anser du ska leda till allmän högskolebehörighet?

Svarsalternativ 1-3 läses upp.

1 Endast högskoleförberedande program

2 Samtliga högskoleförberedande program, men också yrkesprogram där eleven gör

tilläggsval för sådan behörighet

3 Både högskoleförberedande program och yrkesprogram

9 Ingen uppfattning

Info till intervjuare:

Yrkesprogrammen Barn och fritid, Bygg och anläggning, El och energi, Fordon och transport,

Handel och administration, Hantverk, Hotell och turism,

Industri tekniska, Naturbruk,

Restaurang och livsmedel, VVS och fastighet, Vård och omsorg, Riksrekryterande utbildningar

Högskoleförberedande program: Ekonomi, Estetiska, Humanistiska, Naturvetenskap,

Samhällsvetenskap, Teknik, International Baccalaureate

De högskoleförberedande programmen ger grundläggande

behörighet att studera vidare på

högskolan på grundläggande nivå. Elever på yrkesprogram kan

uppnå högskolebehörigheten genom att läsa några kurser extra (dvs. som det beskrivs i svarsalternativ 2).

20) Om svarsalternativ 3 i fråga 19: Om även yrkesprogrammen ska få obligatorisk allmän

högskolebehörighet, anser du att det bör innebära utökad studietid för yrkesleverna eller

anser du att man i så fall måste minska ner på de praktiska

kurserna i utbildningen?

Utökad studietid

Minska ner tiden för de praktiska kurserna

Ingen uppfattning

21) Utöver eventuell praktik, har du under din gymnasietid fått möjlighet att via skolan träffa eller knyta kontakter med en potentiell arbetsgivare?

Ja

Nej

Vet ej

Bilaga 2

LÄRARENKÄT

Lärarenkät

Kontrollfrågor:

1. Arbetar du för närvarande som gymnasielärare?

1) ja

2) nej (avsluta)

2. Undervisar du i huvudsak vid

1) Högskoleförberedande program

2) Yrkesprogram

3) Introduktionsprogram

4) Gymnasiesärskola (avsluta)

3. När anser du att skolplikten ska upphöra?

• Efter högstadiet

• Vid 18 års ålder

• Annat

• Vet ej

4. Vad anser du om möjligheten att få grundläggande högskolebehörighet?

• Man ska enbart få högskolebehörighet på högskoleförberedande program

• Högskolebehörighet ska vara obligatoriskt på högskoleförberedande program och möjligt att välja TILL på yrkesprogram

• Såväl högskoleförberedande som yrkesprogram ska ge högskolebehörighet men på yrkesprogram ska man ha möjlighet att välja BORT behörigheten

• Högskolebehörighet ska vara obligatoriskt på alla nationella program

• Vet ej

5. Uppfattar du att frågan om allmän högskolebehörighet är en stor fråga bland eleverna?

• Ja

• Nej

• Vet ej

6. Vilka reformer skulle du vilja se i gymnasieskolan?

a)

b)

c)

7. Uppfattar du att studieavbrott är ett problem på din skola?

• Ja

• Nej

• Vet ej

8. Om ja, vad beror det på enligt din uppfattning?

9. Hur har antalet programbyten utvecklats på din skola under de tre senaste åren?

• De har ökat

• De har minskat

• Det är oförändrat

• Vet ej

10. Om de har ökat vad beror det på enligt din uppfattning?

11. Vad uppfattar du som den huvudsakliga orsaken till att en elev avbryter sina gymnasiestudier? Du kan välja upp till tre svarsalternativ.

• Eleven saknar studiemotivation

• Eleven klarar inte av studier

• Utbildningen lever inte upp till elevens förväntningar

• Eleven får inte tillräckligt stöd eller särskilt stöd

• Eleven väljer fel program

• Skolarbetet gör eleven stressad

• Eleven mår psykiskt dåligt av att gå till skolan

• Annat

• Vet ej

12. Enligt din mening, vilka är de viktigaste faktorerna för att motverka avhopp och programbyten i gymnasieskolan?

• Att eleven har goda och förtroendefulla relationer med sina lärare

• Att eleven har engagerade och kunniga ämneslärare

• Att eleven får tillräckligt med stöd eller särskilt stöd

• Att eleven får möjlighet till extra hjälp/ undervisning

• Att eleven får kontinuerlig studie- och yrkesvägledning

• Att eleven får möjlighet att studera i mindre grupper/

klasser

• Bra schemaläggning

• God tillgång till elevhälsa (kurator, skolsköterska,

läkare och psykolog)

• Obligatorisk gymnasieskola

• Ämnesbetyg istället av kursbetyg

• Att yrkesprogrammen innehåller mer praktik

• Att det införs tionde klass i grundskolan

• Att antalet introduktionsprogram reduceras

• Annat, vänligen ange

13. Upplever du att eleverna får tillräckliga kunskaper i grundskolan för att klara av studierna i gymnasieskolan? Svara på en skala 1-4 där 1=inte i tillräcklig utsträckning 4= ja, i tillräcklig utsträckning

14. Vad borde ges mer tid i grundskolan för att elever ska klara av studierna i gymnasieskolan? Du kan markera flera.

• Språkfärdigheter i svenska

• Språkfärdigheter i engelska

• Matematiskt/logiskt tänkande

• Kreativt tänkande

• Analytiskt tänkande

• Annat

15. Anser du att eleverna under innevarande läsår får ett rimligt antal undervisningstimmar i ditt ämne i förhållande till kursmålen? Utgå från ämnet där du har mest undervisningstid

• Nej, för många timmar

• Ja, tillräckligt många timmar

• Nej, för få timmar

• Vet ej

16. Har du som lärare möjlighet att påverka tilldelningen av undervisningstid utifrån elevernas behov?

• Ja, i stor utsträckning

• Ja, i tillräcklig utsträckning

• Nej, inte i tillräcklig utsträckning

• Nej, inte alls

• Vet ej

5. Har du som lärare möjlighet att anpassa din undervisning efter elevernas olika förutsättningar?

• Ja, i stor utsträckning

• Ja, i tillräcklig utsträckning

• Nej, inte i tillräcklig utsträckning

• Nej, inte alls

• Vet ej

LÄRARNAS
RIKSFÖRBUND

 Sveriges
Elevkårer